

Καθηγητοῦ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Ι. ΚΟΝΙΔΑΡΗ

Ὁμοτίμου τῆς Γεν. Ἐκκλ. Ἱστορίας
τ. ἐντεταλμένου τοῦ Καν. Διαιτοῦ
καί τῆς Ποιμαντικῆς καί τῆς Ἱστο-
ρίας τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν

Γ Ν Ω Μ Ο Δ Ο Τ Η Σ Ι Σ

Περὶ

τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ζητήματος
ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου
μετὰ τὴν Σύνοδον τῆς 5-14/7/1973

Περὶ

ἀντικανονικοτήτων καί ἀκυροτήτων καί
τῆς ἀνάγκης συγκλήσεως νέας Κανονικῆς
"Μερίζονος Συνόδου"

Ἐν Ἀθήναις

Σεπτέμβριος - Ὀκτώβριος 1973

Καθηγητοῦ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Ι. ΚΟΝΙΔΑΡΗ

Ὁμοτίμου τῆς Γεν. Ἑκκλ. Ἱστορίας
τ. ἐντεταλμένου τοῦ Καν. Δικαίου
καὶ τῆς Ποιμαντικῆς καὶ τῆς Ἱστο-
ρίας τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἑκκλησίας
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν

Γ Ν Ω Μ Ο Δ Ο Τ Η Σ Ι Σ

Περὶ

τοῦ Ἑκκλησιαστικοῦ Ζητήματος

ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἑκκλησίᾳ τῆς Κύπρου
μετὰ τὴν Σύνοδον τῆς 5-14/7/1973

Περὶ

ἀντικανονικοτήτων καὶ ἀκυροτήτων καὶ
τῆς ἀνάγκης συγκλήσεως νέας Κανονικῆς

"Μερίζονος Συνόδου"

Ἐν Ἀθήναις

Σεπτέμβριος - Ὀκτώβριος 1973

Νέα Γνωμοδότησις

περί τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος τῆς Κύπρου
τοῦ προκύψαντος μετὰ τὴν ἐν Κύπρῳ ἀπὸ 5-14/7/73
συνεληθοῦσαν Σύνοδον Ἱεραρχῶν, τὴν φερομένην
ὑπὸ τὸν τίτλον "Μείζων Σύνοδος"

ὑπὸ

Γερασίου Ι. Κονιδάρη

ὁμοτίμου καθηγητοῦ τῆς Γεν. Ἑκκλ. Ἱστορίας
καί τέως ἐντεταλμένου τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου
καί τῆς Ποιμαντικῆς καί τῆς Ἱστορίας τῆς ἐν
Ἑλλάδι Ἑκκλησίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

Ἐπὶ τοῦ τεθέντος μοι ἐρωτήματος καί κατ'ὄν τρόπον ἐτέθη τὴν
10ην Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. ὑπὸ τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος κ. Καλλι-
νίκου βοηθοῦ ἐπισκόπου τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου: "ἐάν ἡ Μείζων Σύνο-
δος ἐγκύρως συνεδρίασεν ἐν Κύπρῳ κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον πα-
ρελθόντος μηνός Ἰουλίου καί κατ'ἀκολουθίαν ἐάν αἱ πράξεις αὐτῆς
περί ἄρσεως τῆς καθαιρέσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καί καθαι-
ρέσεως ἐν συνεχείᾳ τῶν τριῶν μητροπολιτῶν" εἶναι ἔγκυροι, λαβὼν
ὕπ'ὄψει,

α) τὸ ἐν λόγῳ ἐρώτημα, ὅπερ εἶναι ἀναποσπάστως προσηρτημένον
τῷ παρόντι.

β) τὴν ὡσαύτως προσηρτημένην τῷ παρόντι ἀπὸ 7 Ἰουνίου ἐ.ἔ.
γνωμοδότησίν μου, ὑποβληθεῖσαν ἀρμοδίως.

γ) τὰς κατὰ Ἰούλιον ἐ.ἔ. δοθείσας καί δημοσιευθείσας εἰς
τόν τύπον Λευκωσίας συντόμους γνωμοδοτήσεις ἐπὶ τε τοῦ ζητήματος

τῆς Μητροπόλεως Πάφου καί τῶν κανονικῶν προϋποθέσεων συγκλήσεως καί ἔργου τῆς Μείζονος Συνόδου.

δ) τήν γραπτήν εἰσήγησίν μου, τήν φέρουσαν τήν χρονολογικήν ἔνδειξιν 22 'Ιουνίου 1973, ὑποβληθεῖσαν ὡσαύτως ἀρμοδίως.

ε) τήν ἀπό 20-30 'Ιουνίου ἐ.ἔ. ἔκθεσίν μου "περί τῆς θέσεως τῆς Μείζονος Συνόδου ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος (σελ.43), ὑποβληθεῖσαν ὅμως μετά τήν 15ην 'Ιουλίου ἐ.ἔ. ἀρμοδίως,

Γνωμοδοτῶ ὡς ἀκολούθως

Α.- Ἐπειδή τό 'Εκκλησιαστικόν ζήτημα τῆς Κύπρου προέκυψεν ἐκ τῆς ἀρνήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου νά παραιτηθῇ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ἣν ἀνέλαβε, μετά τό τέλος τῆς ἐθνarchικῆς αὐτοῦ ιδιότητος (1959-1960) καί παρά τās ἐπανειλημμένας προτροπὰς τῆς 'Ι. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καί δὴ καί ἐπισήμως τήν 2αν Μαρτίου 1972 ἐν Συνόδῳ (Πατρίς 6 Μαρτίου 1972), ἐφ' ὅσον αὕτη ἐξαντλήσασα τήν ἀνοχήν τῆς Ἐκκλησίας (πρβλ. κατηγορητήριον προσηρτημένον τῷ παρόντι) διὰ τήν πέραν τοῦ δέοντος προσωρινήν, ἀναγκαίως, ἔνεκα τῆς ιδιότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἀνάληψιν καθηκόντων Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ὑπό τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου (πρβλ. ἡμετέραν γνωμοδότησιν ἐπιδοθεῖσαν εἰς τήν Κεντρικήν Ἐπιτροπήν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν ΕΝΩΓΥ τῆς Νιγηρίας τήν 20ήν 'Ιαν. 1965 προσηρτημένην τῷ παρόντι εἰς γαλλικὴν μετάφρασιν - ὑπῆρξε καί ἀγγλική, τοῦ γερμανικοῦ κειμένου ὄντος πρωτοτύπου).

Β.- Ἐπειδή ὑπάρχει ἐκτός τῆς Κ. Διαθήκης καί ἐν ὁμοφωνίᾳ μετ' αὐτῆς καί σειρά 'Ι. Κανόνων (6ος, 81ος, 83ος τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων, 16ος Καθ., 3ος καί 7ος τῆς Δ' Οἰκουμ. Συνόδου, 10ος τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, πρβλ. καί φυλλάδιον ἐκδοθέν ἐν Κύπρῳ ὑπό τῆς ΕΣΕΑ) περί τοῦ ἀσυμβιβάστου ἱερατικῆς καί κοσμικῆς ἐξουσίας ἢ φροντίδος,

διαπιστουμένα σαφώς, κατά τε τήν ἡμετέραν γνώμην (πρβλ. ἔφην. "Ἀκρό-
πολις" 3 Μαΐου 1972) καί τήν ὀρθήν γνωμοδότησιν τοῦ καθηγητοῦ κ.Κ.
Μουρατίδου τοῦ Καν. Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (ἀπό 10 Ἀπρ.
1972, σελ.1-7) καί κατὰ τήν πρότερον δημοσιευθεῖσαν μελέτην εἰδι-
κοῦ (πρβλ. Π.Μπούμη δ.θ., περί τοῦ ἀσυμβιβάστου ἱερατικῆς καί κο-
σμικῆς ἐξουσίας - Ὁμοφωνία τῶν Ἱ. Κανόνων - συμβολή εἰς τήν κω-
δικοποίησιν τῶν Ἱ. Κανόνων, ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Ἀρχείου Ἐκκλ. καί
Κανονικοῦ Δικαίου, Ἀθ. 1971).

Γ.- Ἐπειδή καί αὐτός ἔτι ὁ κατηγορηθεὶς Ἀρχιεπίσκοπος Μα-
κάριος, ὡς παραβάτης τῶν Ἱερῶν Κανόνων καί κληθεὶς νά παραιτηθῇ
τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ἅτε διαρκεισάσης πέρα τοῦ δέοντος (πρβλ. καί
ἡμέτερον ἐμπιστευτικόν ἔγγραφον ἀπό 28 Αὐγούστου 1972 καί τό προ-
σηρτημένον ἀπόρρητον παράρτημα), μηδεμίαν δέ ἐχούσης σχέσιν πλέον
πρός τήν λήξασαν, διὰ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, ὡς Προέδρου Ἀνεξαρτήτου,
ἔστω καί ὑπό ὅρους, Κράτους τῆς Δημοκρατίας τῆς Κύπρου Ἐθναρχίαν,
ἀνεγνώρισεν εἰς τήν Ἱ. Σύνοδον τό δικαίωμα νά ζητῇ τήν παραίτη-
σίν του.

Δ.- Ἐπειδή ὁ εἰρημένος, παρά τὰς ἀντιρρήσεις του εἰς τήν
ἀπό 19 Μαρτίου 1972 ἐπιστολήν του πρὸς τοὺς τρεῖς μητροπολίτας,
τοὺς ἀποτελοῦντας τὰ 3/4 τῆς Ἱεραρχίας καί τήν ἀπόλυτον πλειοψη-
φίαν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ρητῶς
ἐδήλωσεν, ὅτι καίτοι δέν συμφωνεῖ πρὸς τήν εἰσήγησιν, "ἐν τούτοις,
βεβαιοῦμαι αὐτοὺς ὅτι, ἐάν ἡθέλετε ἐπιμεῖναι εἰς τήν εἰσήγησίν σας
θὰ ἐθεώρουν ὡς ὑποχρέωσίν μου τήν ἀποδοχήν της, καθ' ὅσον δέν θὰ
ὑπῆρχε δι' ἐμέ ἑτέρα ἐκλογή, τήν ὁποίαν νά ἐπιβάλωσιν ἄλλοι λόγοι.
Οὐδέποτε θὰ ἐπεθύμουν διάσπασιν τῆς Ἐκκλησίας καί δημιουργίαν ἐν
αὐτῇ σάλου", καί

Ε.- Ἐπειδή, παρά ταῦτα, ἐνέμεινεν εἰς τήν ἐπανεκλογήν του ὡς

Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, κατά Φεβρουάριον 1973, εἰς τὴν παράβασιν τῶν Ἱ. Κανόνων, ἐνῶ ἔχει ὀρκισθῇ, κατὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ, τὴν πιστὴν τήρησιν αὐτῶν.

Διὰ ταῦτα

εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ὁρθῶς κατηγορήθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἐπὶ παραβάσει τῶν Ἱ. Κανόνων καὶ ἐκλήθη νά παραιτηθῇ τοῦ κοσμικοῦ ἀξιώματος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος.

II

Ἡ Καθαίρεσις Μακαρίου

Α) Ἐπειδὴ εἰς ἐπίτασιν τῶν παραβάσεων τούτων ἔρχονται αἱ πράξεις τοῦ κατηγορηθέντος Ἀρχιεπισκόπου:

- α) ὅτι ἔλαβεν ὑπ' ὄφιν ἔγγραφα παρασυναγωγῆς κληρικῶν, ὑπαγομένων αὐτῷ καὶ τελούντων ὑπὸ τὴν ἐπιρροήν του, ὑπὸ τὸν βοηθὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντίας Χρυσόστομον, συσκεφθέντα μετ' ἀξιωματούχων κληρικῶν, οἵτινες ἀναρμόδιοι ὄντες, δι' ἀντικανονικοῦ ἀνακοινωθέντος ἐτόλμησαν νά καταδικάσωσιν εἰσηγήσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (πρβλ. ἔγγραφον αὐτῆς πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἀπὸ 27 Μαρτίου 1972) ἐπὶ μειώσει τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας,
- β) ὅτι ἠνέχθη, ἄνευ διαμαρτυρίας, τὴν κατάληψιν καὶ κατοχήν τοῦ Μητροπολιτικοῦ μεγάρου τῆς Πάφου, παρά τὴν ὑποχρέωσιν ἣν εἶχεν, ὥς τε ἀρχηγός τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτικῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, νά διασφαλίσῃ τοὺς ὅρους παραμονῆς τοῦ Μητροπολίτου Πάφου εἰς τὴν ἔδραν του - διότι διὰ τε τὴν δημοσίαν καὶ τὴν κανονικὴν τάξιν ἔφερε πρῶτος τὴν εὐθύνην - (πρβλ. ἡμετέραν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Α.Θ.Μ. τὸν Σ/βριον 1972),
- γ) προέβη δέ εἰς ἐνέργειαν πρὸς πλήρωσιν τοῦ μὴ ὄντος κενοῦ μητρ. θρόνου Πάφου, καὶ

δ) ἐλειτούργησεν ἐντός τῆς περιοχῆς τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου καί
δὴ καί μετὰ τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ

ἔπεται ὡσαύτως,
ὅτι ὁρθῶς ἐτέθη ὑπὸ κατηγορίαν.

Β) Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἀπὸ 21 Φεβρουαρίου 1973 κατηγορητήριον,
ὅπερ εἶναι συνημμένον τῇ παρούσῃ γνωμοδοτήσῃ, ὁ εἰρημένος Ἀρχιεπίσκοπος, καίτοι ἐπανειλημμένως κληθεὶς γραπτῶς, ἠρνήθη ἐπιμόνως
νά καλέσῃ τὴν Ἱ. Σύνοδον πρὸς συζήτησιν τοῦ κατὰ τὴν 2αν Μαρτίου
τεθέντος θέματος, παρὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 3 τοῦ Καταστα-
τικοῦ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καί τοὺς Ἱ. Κανόνας,
δι' ὃ ἐγένετο παραβάτης τοῦ ΑΔ' κανόνος ρητῶς ἐπιτάσσοντος " τοὺς
ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους εἰδέναί χρή τὸν τούτων πρῶτον καί ἡ-
γεῖσθαι αὐτόν ὡς κεφαλὴν καί μηδέν τι πράττειν περιττόν ἄνευ τῆς
ἐκείνου γνώμης..... ἀλλὰ μηδέ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποι-
εῖτω τι"

ἔπεται ὡσαύτως
ὅτι ὁρθῶς κατηγορήθη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὡς παραβάτης τῶν Ἱ. Κανόνων,
διότι οὐδεὶς Κανὼν ἠδύνατο νά προβλέφῃ ἀρχιεπίσκοπον ἀρνητὴν τῶν
κανονικῶν ὑποχρεώσεων καί περιφρονητὴν τῆς Ἱ. Συνόδου, καλούσης
αὐτόν κανονικῶς πρὸς συζήτησιν, τεθέντος θέματος, συμφώνως καί τῷ
ἰσχύοντι καταστατικῷ, δι' ὃ καί κατέστησεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀδύνα-
τον τὴν συγκρότησιν καί λειτουργίαν τελείας συνόδου, συμφώνως ταῖς
διατάξεσι τῶν Ἱ. Κανόνων (ΙΣΤ' Ἀντιοχείας καί συναφῶν. Πρβλ. συ-
νημμένην τῷ παρόντι ἀνακοίνωσιν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Κύπρου τῆς 19 Ὀκτωβρίου 1972).

III

Ἐγκυρότης τῆς καθαιρέσεως

Α.- α) Ἐπειδὴ ἡ ἀπὸ 7 Μαρτίου 1973 ἀπόφασις τῆς Ἱ. Συνόδου

τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου (ἀποτελουμένης ἐκ τῶν 3 μητροπολιτῶν τῆς Νήσου), ὡς ἀνωτάτης, κατὰ τόν ἰσχύοντα Καταστατικόν Χάρτην τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου (τοῦ 1914), Ἐκκλ. Δικαστικῆς Ἀρχῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρ. 9 καί τοῦ ἄρθρου 14 αὐτοῦ ἔκρινε, κατέκρινε καί καθήρεσε, τόν ἠτιολογημένως κατηγορηθέντα, ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, διότι "παρά τήν διδασκαλίαν τῆς Ἀγ. Γραφῆς καί τάς ὡς ἄνω μνημονευθείσας διατάξεις τῶν Ἱ. Κανόνων, ἐφ' ὅσον "ἐπεδίωξε, ἀνέλαβε, ἥσκησε καί διατηρεῖ κοσμικὴν ἐξουσίαν, ὁμοφρονίᾳ πάντων τῶν συγκροτούντων ταύτην, πλην τοῦ ὑποδίκου Ἀρχ/που" ὁρθῶς μὲν κατηγόρησε, ἀλλὰ παρά τόν 1β' Κανόνα τῆς Καρθαγένης καθήρεσε τόν Μακάριον τόν Γ'.

β) Ἐπειδὴ ἡ ἐν λόγῳ Σύνοδος - Ἀνωτ. Δικαστικὴ ἀρχή - πιστεύουσα ὅτι ἦτο τό μόνον ἀρμόδιον ὄργανον καί κατὰ τόν Η' Κανόνα τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς κρίσιν τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς κατὰ τοὺς Ἱ. Κανόνας (πρβλ. Ράλλη καί Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν Θ. καί Ἱ. Κανόνων, τόμ. Β', σελ. 171, ἔνθα σχετικόν σχόλιον), συγγνωστῶς προέβη εἰς τήν ἀνωτέρω πρᾶξιν τῆς καθαιρέσεως, θεμελιουμένης ἐπὶ ὁρθοῦ κατηγορητηρίου, εἰ καί ἡδύνατό τις εἰπεῖν ὅτι ὁ Κανὼν Η' τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου περὶ τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου ἀφορᾷ μόνον τό δικαίωμα χειροτονίας, ὁμοίως καί ὁ δ' τῆς Α' Οἰκουμενικῆς καί οὐχί τῆς ἐκδικάσεως κατηγορίας κατὰ ἐπισκόπου, περὶ οὗ ὁ 1Β' Κανὼν τῆς Καρθαγένης (περὶ οὗ κατωτέρω).

γ) Ἐπειδὴ ἡ ἐν λόγῳ Σύνοδος, ὁρθῶς μὲν συνεκροτήθη, κατὰ τὰ ἐν ταῖς παραγράφοις Δ, Ε καί κατηγόρησεν τόν Ἀρχιεπίσκοπον, κατὰ τὰ ἐν ταῖς ἐφεξῆς καί ἐν τῇ κατ' αὐτοῦ ἀποφάσει σημειούμενα, ἅτε τῆς ἐθναρχικῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ιδιότητος μὴ ὑπαρχούσης πλέον, ὡς ληξάσης τόν Αὐγούστον τοῦ 1959, ὅτε οὗτος ἐξελέγη Πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, ἡ δέ νέα αὐτοῦ ιδιότης εἶναι ριζικῶς

διάφορος κατά τήν φύσιν αὐτῆς πρὸς τήν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, ὄντος πατρός τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν τῆς νήσου καί ποιμένος τῶν λογικῶν προβάτων, διότι ἡ μὲν κοσμικὴ ἐξουσία στηρίζεται εἰς τήν ὑλικὴν βίαν καί καταναγκαστικὰ μέσα τοῦ νόμου, ἐνῶ ἡ τοῦ ἀρχιεπισκόπου μόνον εἰς τήν πνευματικὴν δύναμιν, ἔπεται ὅτι ὁρθῶς σημειοῦται ἐν τῇ ὑπό στοιχ. Δ' ἀποφάσει τῆς Ἱ. Συνόδου ὅτι "οὐδεμία σχέσις ἢ ὁμοιότης ὑφίσταται μεταξύ τῆς ἐκταρχήσεως καί τῆς ἀσκήσεως προεδρικῆς ἐξουσίας", ἡ δέ γνώμη αὕτη αἰτιολογεῖται ἐπὶ πατερικῶν χωρίων καί ἐγκύρων θεολογικῶν συγγραφῶν.

δ) Ἐπειδὴ ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει συνέπεσεν οἱ κατήγοροι νά εἶναι καί δικασταί, δι' ὃ καί ὁρθῶς ὁ ἐρμηνευτὴς τοῦ IB' Κανόνος τῆς Καρθαγένης Βαλσαμῶν συγκρίνων τόν κανόνα τοῦτον πρὸς τόν δ' τῆς Ἀντιοχείας ἐπάγεται "ὅτι ὁ πολὺ μεταγενέστερος" κανὼν τῆς Καρθαγένης "ἀσφαλεστέρας τὰς τοιαύτας κρίσεις παρεκλεύσατο γίνεσθαι" καί οὐκ ἔστι ἐναντίωσις ἢ ἀσφαλεστέρα νομοθεσία", "ὅτι δέ διὰ τὸ ἀσφαλέστερον ταῦτα νενομοθέτηται, δηλοῦται ἀπὸ τοῦ λέγειν τοὺς πατέρας, τότε ταῦτα γίνεσθαι, ὅτε μὴ ἐστὶν εὐχερές καί πλείονας συνελθεῖν ἐπισκόπους" τῆνικαῦτα γάρ ἀναγκαῖόν ἐστι καί πλείονας ἐπισκόπους ἀκροᾶσθαι τῶν ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων".

Β.- α) Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἡ Ἐκκλησία αὕτη "κυβερνᾶται καί διέπεται ὑπὸ τῶν Ἱ. Κανόνων" καί ἄρα δέον νά λαμβάνωνται ὑπ' ὄφιν ὅλοι οἱ Κανόνες καί δὴ καί οἱ μεταγενέστεροι, ἀφοῦ μάλιστα θεσπίζουσιν ἀσφαλέστερα κριτήρια ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου, πρᾶγμα ὅπερ συμβαίνει καί εἰς τήν κοσμικὴν δικαιοσύνην, ἥς δέν δύναται νά ὑπολείπεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ, ἡ ἔχουσα ὡς ἀρχὴν τὸ ἐπιεικές, ὡς ἀπόρροϊαν τῆς θεμελιώδους ἠθικῆς τῆς ἀγάπης.

β) Ἐπειδὴ ὁ ἐν λόγῳ μεταγενέστερος κανὼν ἐκυρώθη ὑπὸ τῆς οἰ-

ονεί Κωδικοποιήσεως τοῦ Β' Κανόνος τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ἄρα εἶναι ἴσης ἰσχύος πρὸς τοὺς τῶν Οἰκουμενικῶν, δέν κα-
ταργεῖ δέ τὴν Σύνοδον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ἥτις ζητεῖ τὴν
συνδρομὴν τῶν ὁμόρων Ἐκκλησιῶν ἐκ παλαιοῦ κανονικοῦ ἔθους.

γ) Ἐπειδὴ ὁ Κανὼν IB' τῆς Καρθαγένης ρητῶς ὁμιλεῖ περὶ "πολ-
λῶν ἐπισκόπων" διὰ τὴν κρίσιν κατηγορουμένου ἐπισκόπου καί ἄρα δέν
εἰσάγει, ὡς ἐγράφη πεπλανημένως, ἐλαστικωτέραν ἐρμηνείαν (οὐχί πο-
λύ δόκιμος νομικὴ διατύπωσις), ὅτε κατὰ λογικὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὅρου
ἐλαστικωτέρα = ἐπιεικεστέρα ἐρμηνείαν, ἀλλ' ὅλως τούναντίον αὐστη-
ροτέρα, διότι θέλει καί θεσπίζει ἀσφαλεστέρα κρίσιν τῶν κατηγο-
ρουμένων κληρικῶν - 13 διὰ τὸν ἐπίσκοπον, ἕξ διὰ τὸν πρεσβύτερον
καί τρεῖς διὰ τὸν διάκονον κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα - καί διότι ὄντως
μέγα εἶναι τό τοῦ ἐπισκόπου ἀξίωμα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καί τῇ ἐνότητι
αὐτῆς (πρβλ. Ἱγνατίου ἐπιστολᾶς), ὡς διαδόχου τῶν ἀποστόλων ἐν τῇ
θείᾳ Εὐχαριστίᾳ καί τῇ διδασκαλίᾳ καί τῇ διαποιμάνσει τῶν πιστῶν,
δι' ὃ καί μεγάλη καί βαρυσήμαντος εἶναι ἡ ἀπόφασις περὶ καθαιρέσεως
(τὴν ἄδικον καθάρεσιν ὀνομάζει ἡ Α' Κλήμεντος τοῦ 96 μ.Χ. "ἀμαρτί-
αν οὐ μικράν" ἐπαγομένην βαρυτάτας ποινάς· ἴδε BEYSCHLAG : KLEMMENS
ROMANUS 1966) καί ἀπαιτεῖ κρίσιν πολλῶν.

δ) Ἐπειδὴ οὐχί ἐπιστημονικῶς ὀρθῶς παρελείφθη ἡ ἐν τῇ ἐρμη-
νεύᾳ τοῦ IB' Κανόνος τῆς Καρθαγένης ὑπὸ τοῦ Βαλσαμῶνος μνημονευομέ-
νη ἐφαρμογὴ τούτου ἐν Κύπρῳ κατὰ τὸν IB' αἰῶνα, ὅτε τοῦ "Ἀμαθοῦν-
τος Ἰωάννου καθαιρεθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κυροῦ Ἰ-
ωάννου, καί τοῦ καθαιρετικοῦ σημειώματος ἀναγνωσθέντος ἐπὶ βήματος
βασιλικοῦ (ἀνωτ. δικαστήριον ἀναθεωρήσεως ἀποφάσεων) ἐπεὶ εὗρηνται
ἐνδεκα ἐπίσκοποι καί ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὴν καθάρεσιν πεποιηκότες,
διέγνω ὁ ἁγιώτατος ἐκεῖνος Πατριάρχης κυρός Λουκᾶς (σημ. ὁ Χρυσοβέρ-
γης, μέσα τοῦ IB' αἰῶνος) μετὰ τῆς παρουσιάσεως Συνόδου (σημ. ἐννο-

εἰ τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου) ἀλλά μήν καί ἡ παρεστῶσα Σύγκλητος (σημ. ἐννοεῖ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους) ἄκυρον εἶναι τήν καθαίρεσιν, διὰ τε τό μή μετακληθῆναι τήν πᾶσαν Σύνοδον τῆς τῶν Κυπρίων Ἐκκλησίας, ἢ καὶ τήν πλείονα εὐχερείας καί ταῦτα οὔσης πρὸς τοῦτο (σημ. ἐννοεῖ ὅτι ὑπῆρχον τοῦλάχιστον 12 ἐπίσκοποι ἐκτός τοῦ ἀρχιεπισκόπου, καί πράγματι ὡς μαρτυρεῖ ὁ Νεῖλος Δοξαπατρῆς. Πρβλ. Γ. Κοιναδάρη: Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, εἰς Πρακτικά Α' Κυπριολογικοῦ Συνεδρίου 1969) καί διὰ τό μή τόν ἀρχιεπίσκοπον ἐπέκεινα εἶναι τῆς δωδεκάδος τῶν ἐπισκόπων, ἀλλά ταύτη τοῦτον συνυπάγεσθαι", ἔνεκα τούτου δέν συνεκροτήθη ἐν Κύπρῳ Κανονικόν Δικαστήριον.

ε) Ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη μή ἐφαρμογή τοῦ IB' Κανόνος, κατὰ τήν προκειμένην περίπτωσιν διὰ τῆς μή συγκροτήσεως κανονικοῦ πρωτοβαθμίου δικαστηρίου ἐκ 13 ἐπισκόπων (ὧν δέκα (10) θά ἐλαμβάνοντο κατ' ἰσομοιρίαν ἐκ τῶν ὁμόρων Ἐκκλησιῶν Κ/πόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Ἑλλάδος, τῶν ὑπολοίπων τριῶν ἀποτελούντων τήν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ὑπὸ πρόεδρον τόν πρῶτον τῇ τάξει - κατὰ τό Καταστατικόν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου - μητροπολίτην Πάφου) συνεπάγεται οὐ μόνον ἀκυρότητα τῆς Ἀποφάσεως τῶν τριῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἀποτελούντων τήν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἡ ὁποία ἔδει νά συμπληρωθῇ διὰ νά καταστῇ κανονικόν δικαστήριον, ἀλλά καί ἀποκλείει τήν δυνατότητα ἐξευρέσεως λύσεως διὰ τήν διὰ τοῦ κύρους τῆς κανονικῆς Συνόδου ἐπιβολήν ἐπὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ν' ἀποδεχθῇ, ὡς παράβασιν τῶν Ἱ. Κανόνων τήν διατήρησιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας.

στ) Ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη διαδικασία καί ἡ ἀποδοχή τῶν ἀντικανονικῶν δικαστηρίων τοῦ ἄρθρ. 14 τοῦ κανονισμοῦ θά συνεπήγετο, ἐν περιπτώσει ἐκκλήσεως τοῦ δικασθέντος καί καταδικασθέντος, τό ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ Ἐφετείῳ, τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω ἁρθρου, σύμφηφον τῶν τριῶν

δικασάντων καί καταδικασάντων τόν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον εἰς τό πρωτοβάθμιον δικαστήριον, ὅπερ ἄτοπον,

διά ταῦτα δεόν νά θεωρηθῇ

1) ἡ εἰς Καθαίρεσιν Καταδίκη τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου ὡς ἄκυρος, ἔνεκα ἐλλείψεως κανονικοῦ εἰς ἀριθμόν καί σύνθεσιν πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, ἀνεξαρτήτως τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως. Ὡς ἄκυρος ἐκηρύχθη διά λόγους τυπικούς καί ἡ καθαίρεσις τοῦ Ἀμαθοῦντος Ἰωάννου κατά τόν ιβ' αἰῶνα (Ράλλη καί Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν Ἱ. Κανόνων, Ἑρμ. Βαλσαμῶνος, τόμ. 3, σελ.322-325).

2) νά συγκροτηθῇ κανονικόν δικαστήριον ἐκ 13 ἐπισκόπων πρὸς κρίσιν τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως.

Μέρος Β'.

Περί τῆς Μείζονος Συνόδου
περί ἧς τό ἐρώτημα ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος

Α.- α) Ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς μελέτης τῶν Ἱ. Κανόνων καί δὴ καί τῶν περὶ "ἐκκληίου" Θ' καί ΙΖ' τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, προκύπτουσιν κατὰ τρόπον λογικόν καί ἀβίαστον οἱ ἀπαραίτητοι δικονομικοὶ τύποι καί ὅροι, οὓς δεόν νά πληροῖ πᾶσα ἀληθής Σύνοδος, κατὰ τό δίκαιον τῆς Μῆς Ἀδιαίρετου Ἀρχαίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἧς ἡ Καθολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τήν κανονικὴν συνέχειαν. Διὰ νά ἔχη μία Σύνοδος Ὁρθόδοξος κανονικόν κῦρος καί ἰσχύν, αὐτονοήτως πρέπει νά ὑπάρχουν ἀποδεδειγμένως τὰ στοιχεῖα κανονικῆς διαδικασίας: α/ συγκλήσεως, β/ κανονικῆς συνθέσεως καί γ/ λειτουργίας τῆς Συνόδου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ἱ. Κανόνων. Πέραν ὅμως τούτου εἰς τό δίκαιον τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ὑπάρχει καί τό θέμα τῆς ἀποδοχῆς τῶν ἀποφάσεων ὑπὸ πασῶν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καί τῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι κλήρου καί λαοῦ καθόλου (πρβλ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου: Ἡ Συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας). Τοῦτο δέ συμβαίνει ὡς ἔχει ὑπάρχει ἡ συμφωνία τῶν πράξεων τῆς Συνόδου πρὸς τὰ θεσπίσματα τῶν Ἱ. Συνόδων καί τήν ἐν γένει πίστιν τῆς Ἐκκλησίας, διότι αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν δεόν νά ἐκφράζωσιν τήν κοινὴν περὶ τῆς ὀρθόδοξου πίστεως καί πράξεως ἀντίληψιν.

β) Εἶναι ὅμως εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν φανερόν α/ ὅτι εἰς τὰς συνειδήσεις κλήρου καί λαοῦ ἐπῆλθεν διχασμός, τόσον ὡς πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἀνωτ. Ἐκκλ. Δικαστηρίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου τοῦ ἀρθροῦ 14 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ 1914, ἔνεκα τῆς καθαιρέσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου ὑπὸ τῶν τριῶν μητροπολιτῶν, τῶν συγκροτούντων ὅμως τήν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἧς ὁ

πρώτος, ἡ κεφαλή, οὐ μόνον παρεβίασε τοὺς Ἱ. Κανόνας ἀλλὰ καί κατεφρόνησε τὴν Σύνοδον, ἀρνηθεὶς νὰ καλέσῃ ταύτην, καίτοι ἐπανελημμένως κληθεὶς πρὸς τοῦτο, ὅσον β/ καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς "Μείζονος Συνόδου", ἥτις, ἔνεκα, ὡς κατωτέρω θὰ δειχθῇ, λόγου, ἦτοι τῆς παρανόμου καὶ ἀντικανονικῆς σὺγκλήσεως καὶ συνθέσεως "πάσχει", ὡς ὀρθῶς ἐλέγχθη ("Ἐθνικὴ" 1-8-73), "ὑπὸ νομικὴν ἀθεράπευτον κανονικὴν ἀκυρότητα", ἅτε κληθεῖσα παρανόμως καὶ ἀντικανονικῶς, διὰ τοῦτο δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀντικανονικῶς κληθεῖσα καὶ συντεθεῖσα Σύνοδος εἰς τὸν χῶρον Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἥς ἡ μὲν κεφαλή καθηρέθη ἀτύπως, ἀλλὰ διὰ βαρέα κανονικὰ παραπτώματα, τὰ δέ μέλη τῆς ὁπωσδήποτε ὑφισταμένης Ἱ. Συνόδου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, δέν ἠρωτήθησαν διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Ἱ. Συνόδου, ὁ δέ Κ/πόλεως δέν ἀπήντησεν, ἔνεκα τῶν περιστάσεων, εἰς ἔγγραφον πρόσκλησιν τοῦ καθαιρεθέντος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ἡ δέ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἠρνήθη ἠτιολογημένως νὰ μετὰσχῃ αὐτῆς, πρᾶγμα τό ὅποσον ἐπεσήμανεν εἰς ἔγγραφον πρὸς τοὺς τρεῖς Πατριάρχας (Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων) τὴν 5ην Ἰουλίου ἢ ἐν λόγῳ Σύνοδος (πρβλ. Μεσημβρινὴν Λευκωσίας, αὐθήμερόν), εἶναι φυσικόν ὅτι ἀκύρως συνεδρίασεν ἐν Κύπρῳ. Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ὀρθῶς ἐπισημαίνεται τό πρᾶγμα ὑπὸ τύπον ἐρωτήματος ἔχοντος οὕτω:

"Ἐπὶ τῇ βάσει ποίων κριτηρίων ἀπεφάνθησαν οἱ τρεῖς Πατριάρχαι (ἐννοεῖ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1973), ἐφ' ὅσον δέν εἶχεν κοινοποιηθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ ἀπόφασις καὶ συνεπῶς ἡγνόουν τοὺς λόγους ἐπὶ τῶν ὁποίων αὕτη ἐβασίσθη; Δέν ἀποδεικνύει ἡ ἐσπευσμένη αὕτη ἐνέργεια ἀπαράδεκτον προκατάληψιν ὑπὲρ τοῦ καταδικασθέντος, τοὺς λόγους τῆς ὁποίας ὁ Λαὸς τοῦ Θεοῦ βεβαίως ἀγνοεῖ;"

Β. - Τό κανονικῶς ἀνυπόστατον καὶ ἀνύπαρκτον καὶ ἀνενέργητον

τῆς ὑπὸ τοῦ ἀτύπως καθαιρεθέντος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου εἰς Κύπρον κληθείσης Συνόδου, ἥτις ἐνήργησεν ὡς μείζων ἔναντι τοῦ Μακαρίου καί ὡς πρωτοβάθμιον δικαστήριον διὰ τοὺς 3 μητροπολίτας, μεταξὺ τῆς 5ης καί 14ης Ἰουλίου 1973, προκύπτει ἐκ τῶν ἐπομένων λόγων, τῶν θεμελιούντων τὴν ἀκυρότητα αὐτῆς, κατὰ τε τὴν σύγκλησιν καί τὴν σύνθεσιν, δι' ὃ καί παρέλκει ἡ λεπτομερὴς ἀναίρεσις τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς, ὡς προερχομένων ἐκ σώματος μὴ δυναμένου νὰ ἔχῃ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου κανονικὴν ὑπόστασιν. Καί μόνη ἡ ἄκυρος σύγκλησις εἶναι ἐπαρκὴς διὰ τὴν κήρυξιν τῆς Συνόδου ὡς ἀνυποστάτου καί ἀνενεργήτου.

α) Ἐπειδὴ πρῶτον ἀντὶ τοῦ Καν. Ἐκκλ. Δικαστηρίου ἐκ 13 ἐπισκόπων καί παρὰ τὴν ρητὴν ἐπιταγὴν τοῦ IB' Κανόνος τῆς Καρθαγένης τῶν ἀρχῶν τοῦ ε' αἰῶνος, αὐθεντικῶς ἐρμηνευθέντος ὑπὸ τοῦ Βαλααμῶνος - Ράλλη καί Ποτλῆ, Σύνταγμα 3, 324, καθ' ὃν οὐ μόνον οἱ ἐπίσκοποι δικάζονται ὑπὸ 12 ἐπισκόπων ἀλλὰ καί ὁ πρόεδρος τοῦ Δικαστηρίου τοῦ δικάζοντος ἐπίσκοπον δεόν νὰ εἶναι "ἐπέκεινα τῆς δωδεκάδος τῶν ἐπισκόπων", ἐπειδὴ δεύτερον τοῦτο ἐκυρώθη ὑπὸ τῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας Κ/πόλεως, καθιερωθείσης ἐν Κύπρῳ (πρβλ. Ἀνδρ. Μιτσίδου "Δὶ κατὰ καιροὺς γενόμεναι καθαιρέσεις ἀρχιεπισκόπων καί ἐπισκόπων τῆς Κύπρου", Λευκωσία 1973), ἐπειδὴ τρίτον καί ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ 1917 καί μερικῶς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τοῦ 1931 ἡ αὐτὴ ἀρχὴ περὶ συγκροτήσεως δικαστηρίου δι' ἐπισκόπους καθιερώθη ἐν τῇ Ὀρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ, δέν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ ἀπόφασις τοῦ τριμελοῦς δικαστηρίου, ὡς Ἀνωτ. Ἐκκλ. ἀρχῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου τοῦ ἀρθροῦ 14 τοῦ Καταστατικοῦ αὐτῆς, ἥτις καθήρεσεν τὸν ἀρχιεπίσκοπον, εἰ καί φαίνεται τοῦτο ὀρθόν καί δίκαιον, ἐφ' ὅσον ἔγινεν διὰ σοβαρώτατα ἐκκλ. παραπτώματα καί ἀφοῦ μάλιστα ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀντέκειτο καί πρὸς τὴν τροποποίησιν τοῦ ἐν λόγω ἄρ-

θρου τοῦ 1929 (ἄρθρ.23). Ὅμως ἐπειδὴ ἀντὶ τῆς Ἐκτάκτου Συνόδου, τ.ἔ. τοῦ Ἐφετείου τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου 14 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας, συνήλθεν ἄλλη Σύνοδος ἐν Λευκωσίᾳ "ὀνομάσα-σα ἑαυτὴν Μείζονα", μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ 30ημέρου, ὅπερ ἔταξεν εἰς τὸν καθαιρεθέντα τὴν 7ην Μαρτίου 1973 ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον τό ὡς ἄνω δικαστήριον, διὰ τοῦτο εἶναι ἐξεταστέον κατὰ πόσον αὕτη εἶναι ἔγκυρος καὶ εἰς ἀρνητικὴν περίπτωσιν τί ἐπιβάλλεται κανονικῶς νὰ γίνῃ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας.

β) Ἐπειδὴ ἡ Σύνοδος αὕτη εἰδικώτερον ἐχαρακτήρισεν ἑαυτὴν ὡς μείζονα καὶ κατὰ τοὺς Ἱ. Κανόνας ΣΤ' τῆς Β' Οἴκουμ. Συνόδου καὶ ιδ' τῆς Ἀντιοχείας, κυρωθέντας ὑπὸ τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ τῷ 691, τίθεται εὐθέως τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσον δύναται νὰ θεωρηθῇ αὕτη κανονικὴ κατὰ τὴν κλησιν, τὴν σύνθεσιν καὶ παρουσίαν αὐτῆς ἐν Κύπρῳ, ἥτοι εἰς τὸν χῶρον τῆς ἀποκλειστικῆς δικαιοδοσίας τῆς διὰ ψηφίσματος (Η' Κανόνος) τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐν Ἐφέσῳ (431) Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, καὶ κατὰ πόσον ἡδύνατο ὡς Ἐφετεῖον νὰ κηρύξῃ ἄκυρον τὴν καθαίρεσιν τοῦ Μακαρίου τοῦ Γ'. καὶ νὰ ἐνεργήσῃ εἴτα ὡς πρωτοβάθμιον δικαστήριον κατὰ τῶν δικασάντων τὸν Ἀρχιεπίσκοπον.

Γ.- α) Ὅτι οἱ Ἱεροὶ Κανόνες οἱ προβλέποντες τὸ ἔκκλητον καὶ τὴν συγκρότησιν Μείζονος Συνόδου, διὰ τὴν ἐκδίκασιν ἐφέσεως, κατὰ πρωτοδίκων δικαστικῶν ἀποφάσεων δέν θά ᾔτο δυνατόν νὰ ἀναθέσουν τὴν μέριμναν διὰ τὴν συγκρότησιν δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, ἥτοι Μείζονος Συνόδου, εἰς τὸν πρωτοδίκως καθαιρεθέντα καὶ ὅτι ἄνευ κανονικῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου τῆς Κ/πόλεως ἢ τοῦ Ἐξάρχου τῶν παλαιῶν Διοικήσεων, τοῦ νῦν Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, δέν θά ἡδύνατο οὐδεὶς Πατριάρχης, μάλιστα ἄνευ συνεννοήσεως μετὰ τῶν ὁμόρων Ἐκκλησιῶν νὰ συγκαλέσῃ αὐτοβούλως Σύνοδον, εἶναι παντὶ που φανε-

ρόν. Ὁ Πατριάρχης ὁ μέλλων νά προεδρεύσῃ τῆς Συνόδου δέν ἀρκεῖ μόνον νά ἀποδεχθῇ τήν ἔκκλησιν ἀλλά καί νά ἔχῃ συνοδικάς ἀποφάσεις περί ἀποδοχῆς εἰς χεῖράς του, διὰ ν' ἀπευθύνῃ τήν πρόσκλησιν πρὸς τὰς ὁμόρους τῆς Κύπρου Ἐκκλησίας καί νά ὀρίσῃ μετ' αὐτῶν τόν τόπον καί χρόνον συγκλήσεως, ὃν ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει δύναται νά ὀρίσῃ ὁ καταδικασθεὶς, ὁ καθηρημένος διὰ βαρύτατα ἐκκλ. παραπτώματα, πολλῶ μᾶλλον ὅτι ὁ εἰρημένος "ἀδιαφόρως τοῦ ἂν ἀναγνωρί-ζῃ τήν ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Συνόδου ὡς ἀνωτ. ἐκκλ. δικαστηρίου, περί καθαιρέσεως ὡς κανονικῆς ἢ ἀντικανονικῆς δέν ἐπετρέπετο νά θεωρήσῃ ταύτην ὡς μὴ ὑπαρκτήν μέχρις ὅτου κηρυχθῇ ὡς ἄκυρος διὰ λόγους εἴτε οὐσιαστικούς εἴτε δικονομικούς".

"Ὅθεν ἀποδέχομαι ὡς ὀρθά τὰ κατωτέρω γραφέντα ("Γνώμη" Λευκωσίας 7-7-73).

"Ἐν προκειμένῳ ὁ καταδικασθεὶς Ἀρχιεπίσκοπος ἡδύνατο νά πράξῃ δύο τινά. Ἡ νά ἐφεσιβάλῃ τήν ἀπόφασιν περί καθαιρέσεως ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἥτις ἀκολούθως θά ἐβαρύνετο διὰ τῆς ὑποχρεώσεως συγκλήσεως Μείζονος Συνόδου ὡς δευτεροβαθμίου Δικαστηρίου, εἴτε νά καταφύγῃ δι' "ἐκκλήτου προσφυγῆς" εἰς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ὡς Πρωτοθρόνου ἐξουσίας, ἐν τῷ καθόλου σώματι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τό ὁποῖον ἐδικαιοῦτο νά μεταρρυθμίσῃ τήν πρωτόδικον καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ἢ ἀκόμη τοῦτο νά συγκαλέσῃ τήν Μείζονα Σύνοδον καί ἐξ ἐμπροσώπων τῶν λοιπῶν ὁμόρων Πατριαρχείων διὰ τό αὐτό ἔργον.

"Ἀτυχῶς ὅμως ὁ καταδικασθεὶς οὐδέν τῶν ἀνωτέρω ἔπραξεν. Ἀπεναντίας ἐπεδείνωσε ἐξ ἀπόψεως κανονικοῦ δικαίου, ἀνεπανορθώτως τήν θέσιν του διὰ δύο περαιτέρω ἀντικανονικῶν ἐνεργειῶν.

"1. Διὰ τό ὅτι τήν ἐπαύριον τῆς καθαιρέσεώς του "ἐλειτούργησεν", ἐνῶ ὥφειλε νά σεβασθῇ τήν ἔστω ἀντικανονικὴν περί καθαιρέσε-

ως απόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ὡς γενομένην ὑπό τριῶν Ἐπισκόπων καί οὐχί ὑπό 12 κατὰ τήν πρόβλεψιν 12ου Κανόνος τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου (ἄποψιν τήν ὁποίαν καί ἡμεῖς ἀποδεχόμεθα) καί νά ἀπόσχη πάσης λειτουργίας μέχρις ἀποκαταστάσεώς του, κατὰ τά ἀνωτέρω.

"Μή πράξας τοῦτο προσέφερεν εἰς ἑαυτόν χειρίστην ὑπηρεσίαν καθ' ὅτι ἐστέρησεν ἐξ ἀπόψεως κανονικῆς ἀκριβείας (βλέπε Δ' Κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου) τό δικαίωμα εἰς οἷονδήποτε ὄργανον νά τόν ἀποκαταστήσῃ μελλοντικῶς.

"2. Διά τό ὅτι συνεκάλεσε "Μεῖζονα Σύνοδον" διά νά δικάσῃ καταγγελίας κατὰ τῶν τριῶν Ἐπισκόπων, οἵτινες καί ἀποτελοῦν τήν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Κύπρου. Τοῦτο ὑπερβαίνει καί πᾶσαν ἔννοιαν λογικῆς, διότι πῶς εἶναι ποτέ δυνατόν καταδικαζόμενος νά συγκροτῇ καί μετέχῃ δικαστηρίου προκειμένου νά δικάσῃ τοὺς δικαστάς του."

β) Ἡ ἀντικανονικῶς κληθεῖσα καί συντεθεῖσα Σύνοδος ἐν Κύπρῳ παρεβίασεν καί τόν Β' Κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τόν κελεύοντα "μή συγχέειν τὰς ἐκκλησίες" καί "ἀκλήτους δέ ἐπισκόπου"- ἐννοεῖ προφανῶς ὑπό τῶν οἰκείων ἐπαρχιακῶν Συνόδων καί ἡ τῆς Κύπρου ὑπῆρξε καί εἶναι τοιαύτη ἀνυψωθεῖσα εἰς αὐτοκέφαλον (πρβλ. Γ. Κονιδάρη, ἔνθ. ἀνωτ.) - ὑπέρ διοίκησιν μή ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονία, ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς" (πρβλ. Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου Πηδάλιον, ἐρμ. κανόνος καί συναφῶν σ.157 ἔκδ. Ἀστέρος)· ὑπάρχοντος δέ ἐγκύρου κατηγορητηρίου, δέν ἡδύνατο νά κρίνῃ καί νά κατακρίνῃ τήν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου κατὰ τόν ιε' κανόνα τῆς Καρθαγένης (ἴδε Ράλλη καί Ποτλῆ 3, 330 ἐξ. καί Νικοδήμου, ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 471).

"Ὅθεν ἡ ὑπό τὰς ἀνωτέρω συνθήκας κληθεῖσα ἐν Κύπρῳ Σύνοδος, ἡ θεωρήσασα τήν ὑπαρξιν αὐτῆς ὡς στηριζομένην εἰς τοὺς Κανόνας ΣΤ'

τῆς Β' Οἰκουμ. Συνόδου καί ΙΔ' τῆς Ἀντιοχείας καί τό Καταστατικόν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἅτε μή κληθεῖσα κανονικῶς ὑπό τοῦ Κ/πόλεως ἢ τοῦ Ἀλεξανδρείας καί ἄρα μή οὔσα κανονική, δέν ἡδύνατο νά χαρακτηρίσῃ ἑαυτήν ὡς Μείζονα καί φυσικῶς οὐδέ ὑπερτελῇ.

Δ.- Ἐχοντες δέ ὑπ' ὄφει τό εἰς τόν τύπον δημοσιευθέν Πρακτικόν καί τό κείμενον τό προερχόμενον ἐκ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου περί οὗ ἄνωτέρω "Ἀπόφαισις τῆς Μείζονος καί ὑπερτελοῦς Συνόδου", ἐπιγόμεθα καί γνωμοδοτοῦμεν ὡς ἑξῆς ἐπὶ τοῦ τεθέντος ἐρωτήματος:

α) Καίτοι ἡ κρίσις καί γνωμοδότησις ἐπὶ τοῦ τεθέντος ἐρωτήματος δυνατόν νά εἶναι ἀτελής, ἐφ' ὅσον δέν ὑπάρχουσιν εἰς χεῖρας ἡμῶν ἀύθεντικά τά πρακτικά τῆς ἐν λόγῳ Συνόδου, ἀλλά μόνον κείμενα τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς, μετὰ τοῦ σχετικοῦ σκεπτικοῦ αὐτῶν, ὡς ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ, ἐν τούτοις ἡ γνωμοδότησις εἶναι δυνατή καί δύναται νά εἶναι ἀσφαλής, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν λόγῳ κειμένων, διότι δέν δύναται νά ὑποστηριχθῇ, ὅτι τά ἐν λόγῳ κείμενα δέν περιέχουσι τά οὐσιώδη στοιχεῖα τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν λόγῳ Συνόδου. Ἐπὶ τῇ βάσει τούτων δύναται νά κριθῇ τό θέμα τῆς ἐγκυρότητος τῆς Συνόδου.

β) Ἐπειδή ἡ συγκρότησις αὐτῆς ἀποδίδεται μὲν εἰς τά ἐν λόγῳ κείμενα εἰς "Ἐκκλησιν τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Μακαρίου, ἀπευθυνθέντος ταῖς ὁμόροις Ἐκκλησίαις καί πρεσβυγενέσιν Ὁρθόδοξοις Ἐκκλησίαις" - εἰ καί ὁ ὅρος "Ἐκκλησις" ὁ προσιδιάζων εἰς τήν περίπτωσίν του δέν φαίνεται ἐν τοῖς γνωστοῖς ἡμῖν ἐγγράφοις, ὅλως δέ τούναντίον φέρεται καλῶν ὁ ἴδιος τήν Μείζονα Σύνοδον - ἐνῶ αὕτη πράγματι συνεκλήθη ὑπ' αὐτοῦ ὀρίσαντος, ὡς ἐλέχθη καί τήν ἡμερομηνίαν 5 Ἰουλίου καί ἄνευ τῆς γνώμης τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἔπεται ὅτι ἡ σύγκλησις αὐτῆς εἶναι ἀναμφιβόλως ἀντικανονική.

γ) Ὁ καθαιρεθεὶς ἀρχιεπίσκοπος, ἕνεκα τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν πράξεων αὐτοῦ εἶναι πρόβλημα κανονικόν κατὰ πόσον ἡδύνατο πλέον, μετὰ τὰς ἀντικανονικάς πράξεις αὐτοῦ, μετὰ τήν καθαίρεσιν, ἐπικαλούμενος τοὺς Ἱ. Κανόνας Θ', ΙΖ' τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, ν' ἀπευθυνθῇ πρῶτον εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην διὰ νά καλέσῃ οὗτος Μείζονα Σύνοδον. Τό αὐτό ἰσχύει καί διὰ τόν Β' τῇ τάξει, τόν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, ὅστις εἰς περίπτωσιν μή ἀπαντήσεως ἢ ἀρνήσεως τοῦ Πρώτου μεταξύ τῶν ἴσων ἀρχηγῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νά καλέσῃ τήν ἐν λόγῳ Σύνοδον χωρίς νά θίξῃ τό Αὐτοκέφαλον, πᾶγμα τό ὅποῖον ἦτο δυνατόν διὰ τῆς καταλλήλου προσκλήσεως τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καί ἐντόνου παρακλήσεως, νά συγκατατεθῇ νά κληθῇ ἡ Μείζων Σύνοδος, ὑπό τήν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν, ὅτι θά ἐτηροῦντο οἱ Ἱεροὶ Κανόνες.

Ὅθεν θά ἦτο κανονικὴ ἡ ἐν λόγῳ Σύνοδος εἰάν ὑπῆρχον τὰ ἐξῆς ἔγγραφα :

Β.- α) αἱ δύο ἐκκλήσεις τοῦ καθαιρεθέντος ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου: ἦτοι εἰς τόν Κ/πόλεως καί τόν Ἀλεξανδρείας εἰάν ὁ α' δέν ἀπῆντα ἢ δέν ἐδέχετο

β) αἱ προσκλήσεις πρὸς τὰς ὁμόρους Ἐκκλησίας, αἱ προερχόμεναι ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, οὕτινος

γ) ἡ Σύνοδος δι' ἡτιολογημένης ἀποφάσεως θά ἔδει ν' ἀπευθυνθῇ πρὸς τὰς ἐν λόγῳ Ἐκκλησίας.

Ἄλλ', ^{ἐπειδὴ} ἐκτὸς τῶν ἐγγράφων τούτων θά ἔδει διὰ τήν Κανονικὴν Σύγκλησιν νά ὑπάρχωσιν

δ) αἱ ἀπαντήσεις τῶν ἐν λόγῳ Ἐκκλησιῶν περὶ τοῦ σημαντικοῦ τούτου θέματος, προτείνουσαι καί τόν χρόνον καί τόν τόπον συγκλήσεως τῆς Συνόδου: Ἐπεταί, ὅτι καί διὰ τόν λόγον τοῦτον τόν ἀπόλυτον ὑπῆρξεν ἀντικανονικὴ ἡ συγκρότησις τῆς ἐν λόγῳ Συνόδου.

ε) Δεδομένου ὄντος, ὅτι δέν δύναται κανονικῶς νά εἰσέλθῃ εἰς

τήν περιοχήν ἄλλης Ἐκκλησίας κληρικός καί δὴ καί ἐπίσκοπος, ἄνευ κανονικῆς ἀδείας τοῦ κυριάρχου ἐπισκόπου, πολλῷ μᾶλλον δὲν δύναται νὰ συγκληθῇ Σύνοδος ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας καί δὴ καί νὰ ἐπιληφθῇ θεμάτων ἀφορώντων τήν δικαιοδοσίαν αὐτῆς, ἔπεται, ὅτι μὴ ὑφισταμένης ἐγγράφου ἀδείας τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου δὲν ἡδύνατο νὰ συνεδριάσῃ ἐν τῷ χώρῳ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας ἢ ἐν λόγῳ "Μείζων Σύνοδος". Εἶναι δέ χαρακτηριστικόν, ὅτι ἡ εἰρημένη Σύνοδος φαίνεται ἔχουσα συνείδησιν τοῦ αὐτοτύπου τῆς συγκλήσεως καί συγκροτήσεως αὐτῆς ἐν Κύπρῳ, ἀλλ' ἐπιχειρεῖ ν' ἀντιπαρέλθῃ τό ἀνυπέρβλητον ἐμπόδιον μέ τήν ἀναιτιολόγητον φρᾶσιν "κανονικῶς αὕτη συνελθοῦσα, μηδέ τῷ παράπαν εἰς τὰ ἐσωτερικά τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἐπεμβαίνει μηδέ τό αὐτοκέφαλον αὐτῆς θίγει", ἐνῷ ἡ τε σύγκλησις αὐτῆς καί ἡ ἄνευ ἀδείας τῆς Συνόδου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἐν αὐτῇ συγκρότησις συνόδου ἐπισκόπων καί ἡ ἄσκησις δικαστικῆς ἐξουσίας, ἄνευ κανονικῆς συγκλήσεως καί συνθέσεως, συνιστᾷ βαρυτάτην ὡς ἀντικανονικὴν ἐπέμβασιν θίγουσαν εὐθέως τό αὐτοκέφαλον τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας.

στ) Ἀποδεχόμενοι ἀσμένως τήν ἄποφιν, ὅτι "τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς συνόλου ὁρωμένης καί ἐπὶ τῶν Ἱερῶν Κανόνων ἐρειδομένης, οἱ Κανονισμοί καί ἡ Διοίκησις πασῶν τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν δέον ὅπως συμφωνῶσιν ἀπολύτως καί συμπορεύονται τοῖς Ἱεροῖς Κανόσι", ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι οὐδαμοῦ τῶν κανόνων εὔρηται, ὅτι δύναται καθηρημένος, ἔστω καί ἀντικανονικῶς, ἐπίσκοπος νὰ καλέσῃ Μείζονα Σύνοδον δίχα γνώμης ἀρμοδίας Συνόδου, μάλιστα ὅταν τό κατηγορητήριον εἶναι ἔγκυρον καί ἐδράζεται ἀπολύτως εἰς τοὺς Ἱ. Κανόνας.

ΣΤ.- α) Εἶναι δέ χαρακτηριστικόν, ὅτι δὲν αἰτιολογεῖ καθόλου ἡ Σύνοδος τήν παρουσίαν αὐτῆς ἐν Κύπρῳ οὐδέ μνημονεύει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἐνῷ μνημονεύει τοῦ

καθαιρεθέντος, ὃν θεωρεῖ οὐχί ὡς καθαιρεθέντα ἀλλ' ὡς 'Αρχιεπίσκοπον Κύπρου'.

β) Ἡ κατάλυσις τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου προκύπτει εὐθύς ἀμέσως ἐκ τῶν ὡς ἄνω κειμένων, διότι ἐνῶ μνημονεύει τῶν τριῶν μητροπολιτῶν, δέν ἀναφέρει ὅτι οὗτοι ἀποτελοῦν τήν 'Ιεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καί τὰ 3/4 τῆς 'Ιεραρχίας αὐτῆς, διότι οἱ τρεῖς Μητροπολῖται δέν ἔδρασαν ὡς μεμονωμένοι ἐπίσκοποι ἀλλ' ὡς Σύνοδος, ἥτις ἐζήτει κατά τούς 'Ι. Κανόνας καί τόν Κανονισμόν, καθ' ὃ σημεῖον οὗτος εἶναι σύμφωνος πρὸς τούς 'Ι. Κανόνας, τήν σύγκλησιν τῆς Συνόδου, κατά τὰς ρητάς διατάξεις τοῦ ἄρθρ. 3 καί τῶν 'Ι. Κανόνων καί τήν ἀπαίτησιν αὐτῶν νά παύσῃ ὁ 'Αρχιεπίσκοπος ἀσκῶν τήν πολιτικὴν ἐξουσίαν.

γ) Εἰς τό τιθέμενον ἐκ τῶν κανονικῶν τούτων προϋποθέσεων ἐρώτημα: τί ἡδύνατο νά γίνῃ ἐάν ἡ 'Ι. Σύνοδος τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἤρνεῖτο νά παράσχῃ τήν ἀπαραίτητον ἄδειαν, ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀπλῆ. Αἱ ὁμοροὶ Ἐκκλησίαι 'Αλεξανδρείας, 'Αντιοχείας, 'Ιεροσολύμων καί 'Ελλάδος, αἱ ἀποδεχθεῖσαι τήν πρόσκλησιν τοῦ Μ. Πατριάρχου 'Αλεξανδρείας θά ἡδύναντο διὰ νέας συνεννοήσεως νά καθορίσωσι τόπον καί χρόνον συγκλήσεως τῆς Συνόδου, ἀφοῦ βεβαίως μεσολαβητικὴ προσπάθεια ἠθέλεν ἀποδειχθῇ ἀλυσιτελής, διότι δέν δύναται νά καταλυθῇ τό αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας, εἰ μὴ μόνον ὑπὸ Οἴκουμ. Συνόδου καί δὴ καί ἡτιολογημένως.

"Ἐνεκα τῶν σοβαρῶν τούτων λόγων

γνωμοδοτοῦμεν συμπερασματικῶς ὅτι ἡ ἐν Λευκωσίᾳ κατά 'Ιούλιον τοῦ 1973 συγκληθεῖσα Σύνοδος ἐπισκόπων τῶν Πατριαρχείων 'Αλεξανδρείας, 'Αντιοχείας καί 'Ιεροσολύμων ἀκύρως συνεκλήθη καί ἀκύρως συνεκροτήθη εἰς τόν χῶρον τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου δι' ὃ καί τυγχάνει ἀνυπόστατος.

Τό θέμα τῆς κανονικῆς συνθέσεως

Ἐπειδὴ Σύνοδος ἐπισκόπων δι' ἄσκησιν ἐξουσίας καί δὴ καί πρὸς ἐπίλυσιν κανονικῶν προβλημάτων, διὰ νὰ εἶναι ἔγκυρος καί νὰ ἐκδίδῃ κανονικὰς ἀποφάσεις, δέν δύναται νὰ εἶναι αὐθαίρετον σῶμα, συγκροτούμενον ἀπλῶς ἐξ ὠρισμένου ἀριθμοῦ ἐπισκόπων, κατὰ τὴν βούλησιν τοῦ πρώτου καλουμένων καί μάλιστα ὡς δικαστῶν, ἀλλὰ σῶμα ἔχον κανονικὴν σύνθεσιν, ἔπεται, ὅτι ἐπεβάλλετο ἵνα ἡ Μείζων Σύνοδος, ἐὰν ἐκαλεῖτο κανονικῶς, νὰ συγκροτηθῇ ἐξ ἐπισκόπων ἐχόντων ἐπισκοπὰς καί κατ' ἴσον ἀριθμόν καί κατὰ τὰς ἀρχούσας ἀνέκαθεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀρχάς: τῶν πρεσβείων ἀρχιερωσύνης καί τῶν πρεσβείων τῶν θρόνων, καί ὅτι δι' ἡτιολογημένης ἀποφάσεως αἱ οἰκεῖται Σύνοδοι ὤφειλον νὰ καθορίσωσι τοὺς ἐμπροσώπους αὐτῶν, πρᾶγμα ὅπερ δέν ἐγένετο, ὡς δεικνύει ἡ σύγκρισις τοῦ καταλόγου τῶν παρόντων πρὸς τὰ ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέλη τῶν Συνόδων - οὐδεμία δέ αἰτιολογία ἐδόθη¹, διὰτί δέν μετέσχεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὡς ὁμορος, μνημονευομένη εἰς τό Καταστατικόν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου - ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας ὁ Πατριάρχης μετὰ 3 μητροπολιτῶν καί ἐνός βοηθοῦ Πατριαρχ. τοῦ ἐπισκόπου Ἐλευσίνος, ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας ὁ Πατριάρχης καί 2 μητροπολίται, ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων 1 Μητροπολίτης καί 4 Ἀρχιεπίσκοποι.

Ἐ π ε τ α ι ὅτι καί διὰ τό ἀντικανονικόν τῆς συνθέσεως ἡ Μείζων Σύνοδος ἀκύρως συνεκροτήθη. Τό γεγονός δέ ὅτι παρεκάθησεν ἐν αὐτῇ καί εἰς βοηθός τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, ὁ κατηγορήσας τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ὡς παρασυναγωγὴν, καθιστᾷ τὴν σύνθεσιν ταύτης καί διὰ τόν πρόσθετον τοῦτον λόγον διαβλητὴν ὡς δικαστήριον.

Κατὰ ταῦτα ἡ ἐν Κύπρῳ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1973 συγκροτηθεῖσα Σύνοδος, ἡ χαρακτηρίσασα ἐαυτὴν ὡς Μείζονα, ἦτο σῶμα ἀντικανονικόν,

1. Ἐν τοῖς Πρακτικοῖς.

ἄτε μή κανονικῶς συγκληθέν καί συγκροτηθέν καί ὡς αὐθαιρέτως εἰσ-
πηδήσαν εἰς ξένην Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν καί νοσφισάμενον δικαιο-
δοσίαν ἣν παρά τούς Ἱερούς Κανόνας ἔδωκεν εἰς ἑαυτό. Ὅθεν ἡ Μεί-
ζων Σύνοδος ὑπῆρξεν ἄκυρος καί ἀνυπόστατος καί αἱ πράξεις αὐτῆς
α) περί ἄρσεως τῆς καθαιρέσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καί β)
περί καθαιρέσεως τῶν 3 Μητροπολιτῶν τῶν συγκροτούντων τήν Ἱεράν
Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου εἶναι ἄκυροι, ἀφοῦ μάλιστα ἡγνό-
ησεν ἡ Σύνοδος ἐν τῇ οὐσίᾳ τὰς γενικῆς κανονικᾶς διατάξεις περί
συγκλήσεως Συνόδων καί δὴ τὰς ^{περί}Μειζόνων (Κανῶν ΣΤ' τῆς Β' Οἰκουμενι-
κῆς καί ΙΔ' τῆς Ἀντιοχείας, ὡς συνεπληρώθησαν διὰ τῶν Ἱ. Κανόνων
Θ' καί ΙΖ' τῆς Δ' Οἰκουμ. ἐν τῇ οὐσίᾳ καί τοῦ Ψηφίσματος τῆς Δ' Οἰ-
κουμενικῆς περί τοῦ Κ/πόλεως, φερομένου ὡς ΚΗ' Κανόνος), αἵτινες
δίδουσι τήν κατεύθυνσιν πρὸς ἄσκησιν τοῦ διαδικαστικοῦ δικαιώμα-
τος τοῦ ἐκκληίου, τό ὁποῖον κατ' ἔθιμον, ὅπερ ἡρμήνευσεν αὐθεντικῶς
ἡ παράδοσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς καί δὴ καί ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
τῆς Κύπρου (πρβλ. μνημ. μελέτην Μησιίδου), δέχεται πρῶτος ὁ Κωνσταν-
τινουπόλεως (πρβλ. Ράλλη καί Ποτλῆ, Σύνταγμα, σ. 344), ὁ πρωτόθρο-
νος τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἐνεκα τῶν ἀπολύτων τούτων λόγων ἡ ἐν Λευκωσίᾳ συνελθοῦσα καί
φερομένη ὡς Μείζων Σύνοδος τῆς 5-14 Ἰουλίου εἶναι ἄκυρος κατὰ τε
τήν σύγκλησιν καί τήν σύνθεσιν καί διὰ τοῦτο ἀνυπόστατος, δι' ὃ καί
αἱ πράξεις αὐτῆς ὡς ἀντικανονικαί καί αὐθαίρετοι οὐδέν κανονικόν -
ἐννομον ἀποτέλεσμα δύνανται νά παραγάγουν, μένουσιν δέ ἀναποδράστως
ἀνενέργητοι.

Κατά ταῦτα

Α.- Παρέλκει ἡ ἐξέτασις τῶν καθ' ἕκαστα ἀποφάσεων αὐτῆς, εἰ
καί ἀρκεῖ νά μνημονευθῇ

α) τό γεγονός, ὅτι δέν ἐθεώρησεν ἔγκυρον τό κατηγορητήριον,

καί ἐπειράθη μάλιστα νά εἰσαγάγῃ νέαν ἀντικανονικήν θεωρίαν, πρωτάκουστον εἰς τό Δίκαιον τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, δεχομένης τό ἀσυμβίβαστον τῆς ἱερατικῆς καί κοσμικῆς ἐξουσίας, καθ' ἣν θεωρίαν - ἐπιβάλλεται ἡ στηλίτευσις τῆς φράσεως - "ὁ ἦεν ἀσυμβιβάστου τῆς ταύτοχρόνου ἀσκήσεως καθηκόντων ἀρχιεπισκόπου" (ἥτοι πνευματικῆς λειτουργίας) καί Προέδρου τῆς Πολιτείας" (στηριζομένης εἰς τήν βίαν τοῦ νόμου λειτουργίας καί τόν ἐξαναγκασμόν, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἐκτελοῦνται δικαστικά ἀποφάσεις καί αὕτῃ ἡ θανατικὴ ποινή) -

β) ἐδέχθη ἀθεμελιώτως καί ἀναιτιολογήτως, ὅτι δύναται ὁ λαός ν' ἀξιῶσῃ τήν παράβασιν τῆς τε Γραφῆς καί τῆς κανονικῆς Ἱερᾶς Παράδόσεως καί ν' ἀξιῶσῃ τήν ἀνάληψιν ἐξουσίας, διὰ νά βεβαιώσῃ οὕτω τό ἀπαράδεκτον τῆς Συνόδου ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου θεολογικῆς συνειδήσεως καί τοῦ κλήρου, τοῦ ἔχοντος ἐκκλησιαστικόν φρόνημα, θεμελιούμενον ἐπὶ τῆς ρήσεως τοῦ Κυρίου, ὅτι "ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου" καί τῆς κατηγορηματικῆς καί μοναδικῆς εἰς δύναμιν ἐπιταγῆς τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς ἰδίους μαθητάς καί ἀποστόλους τοῦ Εὐαγγελίου του "Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καί οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν· οὐχ οὕτως δέ ἐστὶν ἐν ὑμῖν" (Μαρκ. 10, 42 καί Ματθ. 20, 25). Οἱ διακονοῦντες εἰς τόν λόγον τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης καί εἰς τό ἀναίμακτον θυσιαστήριον ἐπιτελοῦντες τήν ἀναίμακτον θυσίαν δέν δύνανται ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει οὐδέ διὰ τῆς ἐπιταγῆς τινός ἔστω καί τοῦ λαοῦ, νά διαιροῦν τόν λαόν καί νά καταδυναστεύουν καί καταπιέζουν αὐτόν. Ἐνεκα τῶν λόγων τούτων αἱ ἀποφάσεις τῆς φερομένης ὡς μείζονος Συνόδου εἶναι καί ἀντιευαγγελικά, δι' ὃ καί ἡ ἀντικανονικότης αὐτῆς μείζων εἰς πεῖραν ἔρχεται.

Β. - Ἐνεκα τῶν προταθέντων λόγων παρέλκει ὡσαύτως

α) ἡ ἔρευνα τῶν ἀνηκούστων θεωριῶν περί κατηγορητηρίου κατὰ

τῶν τριῶν Μητροπολιτῶν, τῶν συγκροτούντων τὴν Ἱ.Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, τὰς ὁποίας ἀντάρται κληρικοί ὑπαγόμενοι εἰς τὸν κατηγορούμενον ἀρχιεπίσκοπον προσῆφαν, κατὰ παράβασιν τῶν Ἱ. Κανόνων, περί δὴθεν παρασυναγωγῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἧς τὰς ἀποφάσεις κατεφρόνησεν ὁ Πρόεδρος αὐτῆς καὶ οὗτοι, ἐπιδείξαντες ἀνυπακοήν καὶ ἀπειθείαν.

β) ὡσαύτως παρέλκει ἡ ἔρευνα τῶν κατὰ τὴν πρόσκλησιν πρὸς ἀπολογίαν ἐνώπιον τῆς ἐν λόγῳ ἀνυποστάτου Συνόδου, τῶν μελῶν τῆς Ἱ. Συνόδου, τῶν ἀποτελούντων τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Νήσου Κύπρου, ἐφ' ὅσον οὐ μόνον τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς ἐτόλμησε νὰ ἀγνοήσῃ ἀλλὰ καὶ ἐπέτρεφεν εἰς ἐαυτὴν νὰ περιλάβῃ μεταξύ τῶν δικαστῶν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας καὶ μετάσχωσιν ὃ τε καθαιρεθεὶς ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ ἐξηρτημένος Χωροεπίσκοπος Κωνσταντίας καὶ ὁ ἐξηρτημένος βοηθὸς τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ὧν ὁ πρῶτος ἦτο καὶ εἶναι καὶ κατηγορούμενος δι' ἀπειθείαν καὶ ἐξύβρισιν τῆς Ἱ. Συνόδου.

Τὰ γεγονότα ταῦτα συνιστῶσιν παράβασιν τῆς κανονικῆς τάξεως καὶ ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἣν ἐκλήθη ν' ἀναστηλώσῃ, καὶ βαρυτάτην ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου.

Γ.- Κατὰ ταῦτα ἡ φερομένη ὡς Μείζων Σύνοδος εἶναι ἄκυρος καὶ ἀνυπόστατος, ὡς συνιστῶσα πρᾶξιν αὐθαίρετον καὶ παράβασιν τῶν προεκτεθέντων Ἱ. Κανόνων καὶ δὴ καὶ τοῦ ΣΤ' Κανόνος τῆς Β' Οἰκουμένης Συνόδου καὶ τῶν συναφῶν καὶ συγκροτηθεῖσα ἄνευ συμφωνίας ^{πασῶν} τῶν ὁμόρων Ἐκκλησιῶν, τοῦ πρωτοθρόνου τῆς Κ/πύλεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄνευ ἀδείας τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, πράγματι δέ ἀποτελεῖ ἐπιδρομὴν εἰς τὸν χῶρον αὐτῆς ἱεραρχῶν τῶν θρόνων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, οἵτινες ἀγνοήσαντες καὶ εὐαγγελικὰς ἐπιταγὰς καὶ κατηγορηματικὰς δια-

τάξεις τῶν Ἱ. Κανόνων καί δὴ καί τοῦ ΠΑ' τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων κυρωθέντος ὑπὸ τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀπετόλμησαν νά καθαιρέσωσιν ἐρήμην τοὺς τρεῖς μητροπολίτας καί οὕτω νά καταλύσωσι, συμπράξει τοῦ καθαιρεθέντος ἀτύπως ἀλλά κατηγορουμένου ὅμως ἐγκύρως ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἥτις ἐπὶ τῇ βάσει γνωμοδοτήσεως ἀρμοδίου καθηγητοῦ, δι' ἡτιολογημένου ἀπολύτως κατηγορητηρίου καθήρεσε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, παραβάντα τοὺς τε Κανόνας καί τὸν ὀργανικὸν νόμον τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καί διαπράξαντα πράξεις παρ' ἐνορίαν.

Μέρος Γ'.

α) Ἐπειδὴ ἡ καθαίρεσις τοῦ ἐγκύριως κατηγορηθέντος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου τοῦ Γ' εἶναι ἄκυρος, ἔνεκα τοῦ Κανόνος ΙΒ' τῆς Καραθγένης, ὡς ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ Βαλσαμῶνος καὶ ὡς ἐφηρμόσθη ἐν τῇ πράξει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου,

β) ἐπειδὴ ἡ ἄρσις τῆς καθαιρέσεως ταύτης ὑπὸ τῆς αὐθαιρέτου, ἀντικανονικῆς καὶ ἀντιευαγγελικῆς καὶ διὰ τοῦτο ἀνυποστάτου φερομένης ὡς Μείζονος Συνόδου τῆς 5-14 Ἰουλίου εἶναι ἐξ ὑπαρχῆς ἄκυρος καὶ διὰ τοῦτο ἀνυπόστατος διὰ τοὺς ἐκτεθέντας λόγους,

γ) ἐπειδὴ καὶ ἡ καθαίρεσις τῶν τριῶν μητροπολιτῶν ὑπὸ τῆς ἐν λόγω Συνόδου εἶναι ἀντικανονικὴ παντάπασιν καὶ ἀνυπόστατος καὶ ἐπειδὴ οὕτω προέκυψεν μέγα ἐκκλησιαστικὸν πρόβλημα ἐν τῇ αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου, ἥτις ἐν τοῖς πράγμασιν κατέστη ἀκέφαλος, ἡ δέ συγκρότησις Δ. Συνόδου ἐξ ἐπισκόπων εἰσπηδησάντων ἐξ ἄλλων Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ καθαιρεθέντος ἀρχ/που ἀποτελεῖ σῶμα ἀντικανονικὸν μὴ δυνάμενον νὰ λάβῃ κανονικὰς ἀποφάσεις,

δ ι α τ α ὕ τ α

πρὸς λύσιν τοῦ μεγάλου κανονικοῦ ζητήματος τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἐπιβάλλεται ἡ συγκρότησις Κανονικῆς Μείζονος Συνόδου, ἀποτελεσθησομένης ἐκ 15 ἐπισκόπων τῶν ὁμόρων Ἐκκλησιῶν, Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἑλλάδος, αἵτινες δέν μετέσχον τῆς ἀντικανονικῆς Συνόδου, πράγματι δέ παρασυναγωγῆς, μετ' ἔκκλησιν ὅμως τῶν τριῶν ἀντικανονικῶς καὶ ἐρήμην καθαιρεθέντων μητροπολιτῶν τῆς Νήσου, τῶν συγκροτούντων τὴν Ἱ. Σύνοδον αὐτῆς, πρὸς τὴν ἡ.θ. Παναγιότητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἔχοντα τὰ ἐκ τῶν Ἱ. Κανόνων Θ' καὶ ΙΖ' τῆς Δ' Οἰκουμ. ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου καὶ τὰ ἐξ ἐθίμου κανονικὰ δικαιώματα (πρβλ. Σάρδεων Μαξίμου: Οἰκουμενικὸς θρόνος, 1973).

Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης δεχόμενος τήν ἔκκλησιν δύναται νά καλέσῃ καί νά συγκροτήσῃ κανονικήν Μείζονα Σύνοδον ἐξ 8 ἐπισκόπων ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Κ/πόλεως, λαμβανομένων ἐκ τῶν δύο τάξεων: α) τῆς τάξεως προκαθεδρίας τῶν θρόνων καί β) τῶν κατὰ τά πρεσβεῖα ἀρχιερωσύνης" ἱεραρχῶν τοῦ θρόνου καί γ) ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τά πρεσβεῖα ἀρχιερωσύνης διά νά εἶναι ἡ σύνθεσις αὐτῆς κανονικῶς ἀδιάβλητος.

Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης δύναται ἐνδεχομένως ν' ἀναθέσῃ, διά τὰς περιστάσεις, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν ἀρχῶν καί νά ἐξουσιοδοτήσῃ ἐκπρόσωπον αὐτοῦ ἀρχιεπίσκοπον ἢ Μητροπολίτην νά συγκαλέσῃ τοιαύτην Σύνοδον εἰς περιοχὴν ὑπαγομένην τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ, ἵνα ἡ ἐν λόγῳ Κανονική Μείζων Σύνοδος θεωροῦσα καί κηρύσσουσα

α/ τήν ἄρσιν τῆς καθαιρέσεως καί τήν καθαιρέσιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ὅτε ἀντικανονικῶς γενομένης, κατὰ τά ἀνωτέρω,

β/ τήν καθαιρέσιν τῶν τριῶν Μητροπολιτῶν, γενομένην ὑπὸ συνόδου ἀντικανονικῆς καί ἀνυποστάτου,

γ/ ἐξετάσῃ τό κανονικόν κατὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κατηγορητήριον καί ἐνδεχομένως συγχωρήσῃ τοῦτον, ἐφ' ὅσον παραιτηθῇ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ἣν παρά τὰς εὐαγγελικὰς ἐπιταγὰς τοῦ Κυρίου καί τοὺς Ἱ. Κανόνας κρατεῖ, ὥστε νά παύσῃ νά διχάζῃ τόν λαόν ἵνα οὕτω ἀναστηλῇ τό κῦρος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ γνωμοδότησις αὕτη δύναται νά ὑποβληθῇ μετὰ τῆς Ἐκκλησίσεως τῶν ἐρήμην καί ἀντικανονικῶς καθαιρεθέντων ἱεραρχῶν τῇ Α.Θ.Π. τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ καί τῇ περὶ αὐτόν Ἀγίᾳ καί Ἱερᾷ Συνόδῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἥς ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος ἔχει πλειοψηφίαν ἐκ κανονικῶν Ἱεραρχῶν καί συνεκροτήθη "κατὰ τά πρεσβεῖα ἀρχιερωσύνης" κατὰ τήν ἀρχαίαν κανο-

νικήν τάξιν.

Ἐγένετο ἐν Ἀθήναις τῇ 8ῃ Ὀκτωβρίου 1973

Ὁ Γνωμοδοτῶν

Καθηγητῆς Γερ. Ι. Κονιδάρης

Ὁμότιμος τῆς Γενικῆς Ἑκκλ. Ἱστορίας
πρώην ἐντεταλμένος τῆς τακτικῆς ἔδρας
τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ τῆς Ποιμαν-
τικῆς καὶ τῆς ἐκτάκτου αὐτοτελοῦς
ἔδρας τῆς Ἑκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

Συμπληρωματικόν Σημείωμα

εἰς τήν Γνωμοδότησιν τοῦ Καθηγ. Γ. Κονιδάρη

Ἡ σχεδόν ἄγνωστος ἀναθεώρησις τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου τοῦ 1914 ἡ γενομένη ὑπό τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ 1929 ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Γ' Ἀρχιεπισκόπου τῆς Νήσου, ἡ δημοσιευθεῖσα προσφάτως, διὰ φωτοτυπικῆς ἀναπαραγωγῆς ἐκ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἡλ. Βαρνάβας (ἐν Λευκωσίᾳ 1973) κατ' οὐδέν μεταβάλλει τήν γνώμην μου, ἅτε στηριχθεῖσαν πάντοτε εἰς τόν ΙΒ' κανόνα τῆς Καρθαγένης. Ταύτην, ὡς γνωστόν, ἐξέθηκα τόσον τόν Μάϊον τοῦ 1972, ὅσον καί τόν Αὐγούστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους καί εἰς τήν συνημμένην τῷ παρόντι παραρτήματι γνωμοδότησίν μου τῆς 7ης Ἰουνίου 1973, ἥτοι ἓνα περίπου μῆνα πρό τῆς συγκλήσεως τῆς Μείζονος Συνόδου, ἣν τινες ὠνόμασαν μέ σκληρότητα ληστρικὴν, ὡς καταλύσασαν ἐν τοῖς πράγμασιν, ἀκύρως βεβαίως, τήν Ἀποκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου, ἥς ἡ Πολιτεία ἀντικανονικῶς δρῶσα ἐφαρμόζει τὰς ἀκύρους ὅπωςδῆποτε ἀποφάσεις.

Τό ἀναθεωρημένον Καταστατικόν ἐν ἄρθρῳ 23 (σελ. 394 ἢ 14 τοῦ ἐν λόγῳ φωτοτυπικοῦ κειμένου) ὁρίζει

- α) ὁρθῶς ὅτι "προκειμένου περί καθαιρέσεως ἐπισκόπου ἡ Ἱερά Σύνοδος δικάζει ὡς προανακριτικόν Δικαστήριον".
- β) ὡσαύτως ὁρθῶς καθορίζει ὅτι "ἐν ἡ περιπτώσει εὖρη στοιχεῖα ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου ἐπαγόμενα ὡς ποινὴν τήν καθαιρέσιν, παρέμπει τόν κατηγορούμενον ἐπίσκοπον εἰς δίκην ἐνώπιον δικαστηρίου ἐκ δεκατριῶν ἐπισκόπων".
- γ) ὡσαύτως ὁρθῶς καθορίζει ὅτι "πρὸς συγκρότησιν τοῦ δικαστηρίου τούτου ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱ. Συνόδου προσκαλεῖ τὰ Πατριαρχεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων καί τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὅπως ἀποστείλωσιν ἀνά δύο ἐπισκόπους, οἵτινες μετὰ τῶν ἐπισκόπων τῆς νήσου ἔκτακτον Σύνοδον

καταρτίζοντες δικάσουσιν ὡς οἱ Ἱεροὶ Κανόνες διακελεύουσι".

δ) ὁρθῶς καθορίζει, ὅτι "ἂν δέ τις τῶν Ἐκκλησιῶν μή ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν πρόσκλησιν προσκαλεῖται ἄλλη τῶν ἂνω Ἐκκλησιῶν ν' ἀποστείλῃ ἄλλους δύο ἐπισκόπους.

ε) οὐχὶ ὁρθῶς καθορίζει ὅτι "τοῦ ἐκτάκτου τούτου δικαστηρίου ἡ ἀπόφασις εἶναι ὀριστική καὶ τελεσιδίκιος".

Αἱ σοβαραὶ ἐλλείψεις τοῦ ἁρθρου τούτου εἶναι αἱ ἑξῆς. Ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς τελευταίας.

α) Εἶναι προφανές, ὅτι τὸ ἄρθρον τοῦτο στηρίζεται εἰς τὸν ΙΕ' Κανόνα τῆς Ἀντιοχείας τὸν διακελεύοντα ὅτι "εἰ τις ἐπίσκοπος, ἐπί τισι ἐγκλήμασι κατηγορηθεὶς κριθεῖν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων"(τ.ἔ. παμφηφεί) τότε δέν ὑπόκειται εἰς ἀναθεώρησιν ἡ ἀπόφασις, τοῦ κατηγορουμένου μή δυναμένου νά ποιήσῃται χρῆσιν τοῦ ἐκκληίου (πρὸς τὸν Πάπαν καὶ τὸν Κ/πόλεως λέγει ὁ Βαλσαμών, παρὰ Ράλλη καὶ Ποτλῆ 3, 133-4), ὡς δέν δύναται νά ζητήσῃ ὁ καθαιρεθεὶς καὶ μή ἀναγνωρίσας τὴν ἀπόφασιν - ἐννοεῖ βεβαίως κανονικῆς Συνόδου - Δικαστηρίου, συμφώνως πρὸς τὸν Δ' Κανόνα τῆς αὐτῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας. Ἐνταῦθα νομίζω, ὅτι ἡ λέξις "ἐγκλήμασι" δέον νά ἐρμηνευθῇ στενῶς, ὅτε καὶ δικαιολογεῖται ἡ αὐστηρότης, διότι μάλιστα εἰς περίπτωσιν ἐγκληματικῆς πράξεως κριθείσης ὑπὸ κοσμικοῦ δικαστηρίου θά εἶναι ἀδιανόητον ἡ Ἐκκλησία νά μή καναιρέσῃ καταδικασθέντα.

Κατὰ ταῦτα δεχόμενος τὸ τελευταῖον, θεωρῶ τὴν τελεσιδικίαν τοῦ ἁρθρου 23 ἀντικανονικὴν. Ἡ παρεξήγησις πρέπει ν' ἀρθῇ, κατὰ τὴν Κωδικοποίησιν καὶ ἀναθεώρησιν τῶν Ἱ.Κανόνων. Τὸ ἐκκληιον εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω, ἄρα καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Μακαρίου, πρέπει νά μείνῃ ἀνέπαφον. Στηρίζεται ἄλλως τε τοῦτο εἰς τοὺς μεταγενεστέρους Κανόνας τῆς Δ' Οἰκουμ. Συνόδου, ἥτοι τὸν Θ' καὶ ΙΖ' αὐτῆς.

β) Τό ἄρθρον 23 δέν ἔχει λάβει ὑπ' ὄψει τό θέμα τῆς "κανονικῆς συνθέσεως", διότι δέν ἐπιτρέπεται ἡ Ἐκκλησία νά συγκροτῇ δικαστήριον κατὰ τήν βούλησιν τοῦ Πατριάρχου ἢ τῆς Συνόδου, δυναμένων νά ἐπιλέξωσιν τόν α' ἢ τόν β' ἐπίσκοπον, οὐχί δέ τόν γ' ἢ τόν δ'. Ἡ ἀμεροληψία καί ἡ ἀνεξαρτησία τῶν Ἐκκλ. δικαστῶν ἀποτελοῦσιν προϋποθέσεις καί εἰς αὐτήν τήν κοσμικήν δικαιοσύνην, διό καί ἡ Ἐκκλησία δέν δύναται νά ὑπολείπεται τῆς κοσμικῆς. Ὅθεν διά νά εἶναι ἀμερόληπτος καί ἀνεξάρτητος ἡ δικαστική ἐξουσία, δεόν ἡ συγκρότησις τῶν Ἐκκλ. δικαστηρίων νά γίνεται κατ' ἀδιαβλήτους ἀρχάς. Ἐφ' ὅσον δέ ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ Ἱστορίᾳ αὐτῆς διεμόρφωσεν ἀρχάς συγκροτήσεως Συνόδων α/ κατὰ τήν τάξιν "προκαθεδρίας τῶν θρόνων" καί β/ κατὰ "τά πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης", τήν πρώτην ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Κ/πόλεως καί ἀρχαιότερον τήν δευτέραν ἐν Β. Ἀφρικῇ, ἔπεται ὅτι ἡ Συγκρότησις τοῦ Πρωτοβαθμίου Ἐκκλ. Δικαστηρίου πάσης αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας δεόν νά γίνεται συμφώνως πρὸς τήν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἄρχουσαν ἀρχήν (μίαν τῶν ἀνωτέρω δύο), εἰς δέ τήν Κύπρον νά γίνεται κατὰ τήν αὐτήν μέθοδον. Οὕτω οἱ δύο ἐπίσκοποι ἐξ ἐκάστης τῶν ὁμῶρων Ἐκκλησιῶν καλούμενοι δεόν νά καθορίζωνται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὡς ἄνω ἀρχῶν. Ἐάν δέ, ὡς συμβαίνει νῦν ἐν Κ/πόλει (πρβλ. Βερνάβα Τζωρτζάτου: Βασικοί θεσμοί διοικήσεως τῶν Ὀρθοδόξων Πατριαρχείων, Ἀθήναι 1972), ἰσχύουσιν ἀμφότεραι αἱ ὡς ἄνω ἀρχαί, τότε δεόν ὁ εἷς μὲν νά λαμβάνεται ἐκ τῆς Στήλης τῶν θρόνων, ὁ δέ ἕτερος ἐκ τῶν πρεσβείων ἀρχιερωσύνης. Φυσικῶς ἡ πρόσκλησις τοῦ Προέδρου τοῦ δικαστηρίου θά γίνεται διὰ τῆς οἰκείας Συνόδου καί τοῦ Πατριάρχου ἢ Ἀρχ/που (Ἑλλάδος), τῆς ἀδείας χορηγουμένης ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς οἰκείας Ἐκκλησίας. Τό αὐτό πρέπει νά ἰσχύῃ καί εἰς περίπτωσιν ἀρνήσεως Ἐκκλησίας τινός καί κλήσεως ἐτέρας, ὡς καί διὰ τήν "Ἐφεσιν.

Συμπέρασμα : α) Τό θέμα "κανονική σύνθεσις" δεόν νά

άντιμετωπισθῇ δι' ἀναθεωρήσεως τοῦ Καταστατικοῦ καί β) ἔφεσις - ἔκκλητον ὡσαύτως, διὰ μὴ ἐγκληματικὰς πράξεις. Ἡ τελεσιδικία, ὅταν ὁ καταδικασθεὶς δέν ἀσκήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλητοῦ εἶναι φυσικὴ καὶ ἂν ἔτι ἢ ἀπόφασις τῆς καθαιρέσεως δέν εἶναι ὁμόφωνος.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ καθαιρεθέντος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ἡ τελεσιδικία - ἐφ' ὅσον δέν ὑπῆρχε διάταξις δικονομικὴ - δύναται νὰ κριθῇ ὑπὸ τῆς Μείζονος Συνόδου, λαμβανούσης ὑπ' ὄφει τὴν ἀκυρότητα τῆς πρωτοδίκου ἀποφάσεως. Φυσικῶς ἡ νέα Μείζων καὶ Κανονικὴ Σύνοδος αἴρουσα τὴν καθαίρεσιν διὰ τοὺς λόγους οὓς ἐξεθέσαμεν, ἀλλὰ θεωροῦσα τὸ κατηγορητήριον ἀπολύτως ἔγκυρον, δύναται ἐπιεικῶς κρίνοντας (κατ' οἰκονομίαν)¹⁾ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ πάσης κατηγορίας, εἰάν οὗτος παραιτηθῇ ἐντὸς βραχυτάτης προθεσμίας τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας.

12 Ὀκτωβρίου 1973

Καθηγητῆς Γερ. Ι. Κονιδάρης

-
- 1) Ἡ ἐπιεικὴς κρίσις προσιδιάζουσα εἰς τὴν φύσιν καὶ ἄρα τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀφορᾷ ὄχι μόνον τὸν Μακάριον, νομίσαντα ὅτι ὑπηρετεῖ τὴν νῆσον ἀλλὰ καὶ τοὺς 3 μητροπολίτας τοὺς καθαιρέσαντας αὐτόν (ἀκύρως), ἔνεκα τῆς ὀρθότητος τοῦ κατηγορητηρίου, παραπεισθέντες α/ ἐκ τοῦ ἀρθροῦ 14 τοῦ Παλαιοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, β/ τῆς γνωμοδοτήσεως εἰδικοῦ καθηγητοῦ, γ/ τῆς βαθείας πεποιθήσεως, ὅτι ὁ Ἐθνάρχης οὐ μόνον παρέβη τοὺς ὅρκους του ἀλλὰ καὶ τὸν Καταστατικόν Χάρτην καὶ ὅτι ἔπαυσε νὰ ὡφελῇ τὸν λαόν τῆς Κύπρου ἔχοντα τὸ ἀναφαίρετον δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως, δ/ ἐκ τῆς φθορᾶς τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας. Ἀναιτιολόγητοι εἶναι αἱ πράξεις τῆς "Μείζονος Συνόδου", δυναμένης νὰ ἐλαχθῇ μόνον ὑπὸ μεγάλης Τοπικῆς Συνόδου ἢ Οἰκουμενικῆς. Δι' ἀκύρως ὅμως ληφθεῖσαι ἀποφάσεις "Μείζονος Συνόδου" εἶναι ἀκυρωτέαι ἐφ' ὅσον αὕτη ἐκλήθη καὶ συνεκροτήθη ἀκύρως, ὡς ἡ τῆς 5-14 Ἰουλίου 1973 ἐν Λευκωσίᾳ. Μόνον κανονικῶς συγκαλουμένη καὶ συντεθειμένη Σύνοδος, ὡς περιγράφεται ἀνωτέρω, δύναται νὰ κηρύξῃ ἀκύρους τὰς ἀποφάσεις τῆς Ψευδοσυνόδου καὶ νὰ δικάσῃ ἐγκύρως καὶ κατ' ἐφεσιν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἢ ἐπίσκοπον Κύπρου, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἔγκυρον, ἅτε κανονικόν, κατηγορητήριον.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

A.- Τό Κείμενον Γνωμοδοτήσεως
περί τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ
ζητήματος τῆς Κ ύ π ρ ο υ
ἐν ὅφει τῆς Συγκλήσεως τῆς
" Μελζονος Συνόδου "
τῆς 7ης Ἰουνίου 1973

B.- Τό ἐρώτημα περί τῆς κανονικότητος
τῆς "Μελζονος Συνόδου"

Γ.- Τό Κατηγορητήριον

Δ.- Γνωμοδότησις τοῦ Καθηγητοῦ
ἐνώπιον τῆς Κεντρ. Ἐπιτροπῆς
τοῦ Παγκ. Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν
κατά Ἰανουάριον τοῦ 1965,
ἐν ENUGU τῆς Νιγηρίας
(Γαλλιστί)

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗΝ
ΤΗΣ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΝ ΚΥΠΡΩ

Υπό τοῦ Καθηγητοῦ
κ. Γερασίμου Ι. Κονιδάρη
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

α'.

1) Συμφωνῶ, ὅτι ἡ Μεῖζων Σύνοδος, ἡ κληθεῖσα νά συνέλθῃ εἰς Κύπρον πρὸς λύσιν τοῦ ὀξυτάτου Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος τῆς Νήσου, δύναται νά θεωρηθῇ, ἐνδεχομένως, ὡς δευτεροβάθμιον Συνοδικόν Δικαστήριον, ἀλλ' οὐχί ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθρον 14 τοῦ θεμελιώδους Κανονισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, διότι τὸ ἄρθρον τοῦτο περιέχει ἀντικανονικὰς διατάξεις καὶ δὴ καὶ ἀνηκούστους ἐξ ἐπόψεως δικαίου. Ἰδοὺ οἱ λόγοι τῆς ἀντικανονικότητος τῶν διατάξεων:

α) Ἀγνοεῖ τὸν Κανόνα IB' τῆς Καρθαγένης ἡ ὀρθότερον Καρχηδό-νος, ἐν τῷ ὁποίῳ καθορίζεται, ὅτι οἱ δικάζοντες Ἐπισκόπους Ἐπισκοποι δεόν νά εἶναι τὸν ἀριθμὸν 12 (διὰ τοὺς Πρεσβυτέρους ὀρίζει 6 καὶ διὰ τοὺς Διακόνους 3), ὁ δὲ Πρόεδρος πρέπει νά εἶναι ἐπένκει-να τῶν δώδεκα. Ἡ τοιαύτη ἄγνοια ἦτο εὐεξήγητος διὰ τὸ 1914, διότι τότε καὶ ἐν Ἑλλάδι ἠγνοεῖτο (μέχρι τοῦ 1917) ὁ Κανὼν τῆς Καρθαγένης.

β) Διότι ἀγνοεῖ τὴν ἀρχήν, ἣν ὀρθῶς τὸ Πρῶτον ἄρθρον τοῦ αὐ-τοῦ Καταστατικοῦ ὀρίζει, ὡς θεμελιώδη. Κατὰ ταύτην ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου "κυβερνᾶται καὶ διέπεται ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων".

γ) Οἱ στηριζόμενοι μόνον εἰς τὸν Κανονισμόν διὰ τὴν ἔρευναν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἀγνοοῦν ὅχι μόνον τὸ ἀνωτέρω ἀλλὰ καὶ ὅτι οἱ Ἱεροὶ Κανόνες ὑπέρκεινται τοῦ Αὐτοκεφάλου, τὸ ὁποῖον δέν εἶναι περιοριστικὸν αὐτῶν.¹

δ) Οἱ αὐτοὶ θέλουν νά ἀγνοοῦν, ὅτι εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ IB' Κανόνος τῆς Καρθαγένης περιέλαβεν ὁ Βαλσαμὼν, εὐτυχῶς, τὴν ἐν Κύπρῳ ἐφαρμογὴν αὐτοῦ, καθ' ἣν ἡ καταδίκη τοῦ ἡμαθούντος Ἰωάννου ὑπὸ 11 1. Πρβλ. ὁμῶς ἀνωτέρω περὶ τοῦ ἁρθρ. 23 τοῦ Ἀναθ. Καταστ. τοῦ 1929.

Ἐπισκόπων ἐθεωρήθη ὡς ἄκυρος, προφανῶς ἐξ ὑπαρχῆς, τοῦ ἐν Κ/πόλει πιθανῶς ἀνωτέρου Δικαστηρίου, δικάσαντος κατ' ἔφεσιν, μή εἰσελθόντος εἰς τὴν συζήτησιν τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως, ἔνεκα τῆς ἀντικανονικῆς συνθέσεως τοῦ Κυπριακοῦ Ἐκκλ. Δικαστηρίου. Ὁ BREHIER θεωρεῖ τὸν ὅρον "βασιλικὸν βῆμα" ὡς ἐκφράζοντα τὸν θεσμόν ἀνωτέρου Δικαστηρίου, ἀποτελουμένου ἐκ τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως (ἦτο τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ὁ Λουκάς ὁ Χρυσοβέργης), τῆς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς συγκλήτου.

2) Πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς πιθανώτατον, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν 12 Ἐπισκόπων, ὡς Δικαστῶν ἐνός Ἐπισκόπου, τοῦ προεδρεύοντος τοῦ Δικαστηρίου ὄντος δεκάτου τρίτου, τελεῖ ὑπὸ τὴν ροπὴν δύο παραγόντων α/ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων, τοῦ Κυρίου ὄντος τοῦ ἑνός, πέραν τῶν δώδεκα καὶ β/ τῆς ἀνάγκης μείζονος ἐξασφαλίσεως τῆς ἀμεροληψίας τῆς κρίσεως. Εἶναι δέ ἀξιοσημεῖωτον, ὅτι τό μὲν 1917 ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, εἰσηγούμενου εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου τοῦ Τμηματάρχου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, ἐξεδόθη ὁ νόμος 729, δι' οὗ καθωρίσθη ὅτι τό Δικαστήριον, πρὸς κρίσιν Ἐπισκόπων καὶ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, οἱ ὅποιοι προέβησαν εἰς τό ἀνάθεμα τοῦ Βενιζέλου, θά ἀποτελεῖτο ἐκ δεκατριῶν Ἐπισκόπων, ὁ δέ Κιτίου Μελέτιος, ὁ δημιουργὸς τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, γενόμενος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας εἰσήγαγε τὸν ἀριθμὸν τοῦτον διὰ τό δευτεροβάθμιον Δικαστήριον.

Ὁ νόμος 5383 τοῦ 1932 περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων ἐν Ἑλλάδι καθώρισε δωδεκαμελὲς Πρωτοβάθμιον καὶ δεκατριμελὲς Δευτεροβάθμιον Δικαστήριον.

3) Ἀποτελεῖ βεβαίως πλάνην ὅτι οἱ τρεῖς Μητροπολῖται, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν πλειοψηφίαν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἐδέχθησαν, παρὰ τὰ ἀνωτέρω, νὰ προβοῦν εἰς τὴν καθαίρεσιν, μετὰ τὴν εἰσήγησιν τοῦ Καθηγητοῦ κ. Μουρατίδη, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου,

ὁ ὁποῖος βεβαίως παρεβίασε τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας.

4) Ὑπάρχει πρόσθετος σοβαρὸς λόγος μὴ ἀποδοχῆς ἢ καλλίτερον ἀκυρώσεως τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρου 14 καὶ τῆς γνωματεύσεως τοῦ Καθηγητοῦ καθαιρέσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, διότι ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Δικαστηρίοις πρέπει νὰ κυριαρχῇ, ἀνωτέρα τῆς ἐν τοῖς κοσμικοῖς Δικαστηρίοις ἀρχούσης, ἀρχὴ τῆς ἀμεροληψίας.

Εἶναι ἀνήκουστος ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 14, ὅτι εἰς τό δευτεροβάθμιον ἐκκλησιαστικόν Δικαστήριον μετέχουν ὅχι μόνον οἱ πέντε νέοι Ἐπίσκοποι ἐκ τῶν Πατριαρχείων Κ/πόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς δικάσαντες εἰς τό πρωτοβάθμιον. Κατὰ ταῦτα τό ἄρθρον 14 τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου δέν δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄφιν παρά μόνον ὡς πρὸς τὴν ὀρθὴν ἀρχαίαν ἀρχὴν περί τῶν ὁμόρων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι δέον νὰ καλῶνται εἰς ἐκτάκτους περιπτώσεις ὡς βοηθοὶ τῆς ἀδελφῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου.

Ὅθεν τίθεται τό ζήτημα τῆς συνθέσεως καὶ τῆς δικαιοδοσίας τῆς Μείζονος Συνόδου.-

Β'.

Κλησίς, Σύνθεσις καὶ ἀρμοδιότης τῆς Μείζονος Συνόδου

ἥτις θά συνέλθῃ ἐν Κ Υ Π Ρ Ω ι .-

Ποῖος ἡδύνατο νὰ τὴν καλέσῃ;

1) Ἀναμφιβόλως οὔτε ὁ κατηγορούμενος Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος οὔτε τὰ μέλη τῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου δύνανται νὰ συγκαλέσουν Μείζονα Σύνοδον, διότι ὁ μὲν Μακάριος θά κριθῇ, οἱ δέ τρεῖς Μητροπολιταὶ φρονοῦντες ὅτι ἀπετέλουν κανονικόν Δικαστήριον, ἔκριναν καὶ κατεδίκασαν.

2) Λόγῳ ὅμως τῆς διαστάσεως, ἥτις ἐπῆλθεν ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ὁ "Ἀρχιεπίσκοπος" Μακάριος ἡδύνατο νὰ κάμῃ ἔκ-

κλησιν εἰς τὰς ἀδελφάς Ἐκκλησίας, ἵνα συγκροτήσουν Μείζονα Σύνοδον ἔστω καί μετὰ παρέλευσιν μηνός, ἐφ' ὅσον τό ἄρθρον 14 τοῦ Κανονισμοῦ ἐξ ἐπόψεως κανονικῆς καί ἐξ ἐπόψεως οὐσιαστικῆς δικαιοῦκῆς, εἶναι ἀπαράδεικτον. Οἱ τρεῖς Μητροπολῖται, ὡς Σύνοδος τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, δύνανται νά συμπαραδρεύσουν, χωρίς δικαίωμα ψήφου ἐφ' ὅσον ἐδίκασαν καί κατεδίκασαν, δύναται ὅμως ἐξ ὀνόματος τῶν τριῶν νά παραστῇ ὁ ὀρισθεὶς Τοποτηρητής τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου.

3) Ἐνεκα τοῦ ὑπὸ κρίσιν θέματος δέν ἐπιτρέπεται νά παραστῇ οὐδεὶς τῶν Πατριαρχῶν, ἐφ' ὅσον ἐξήνεγκε γνώμην ἐπὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος τῆς Κύπρου.

4) Ἡ σύνθεσις τῆς Μείζονος Συνόδου δέον νά στηρίζεται εἰς τὰς ὠρισμένους ἐν Ἀνατολῇ κρατούσας ἀρχάς, ἥτοι τήν τάξιν τῶν θρόνων, ὡς συμβαίνει ἐν Κων/πόλει καί Κύπρῳ καί τὰ πρεσβεῖα Ἀρχιερωσύνης.

5) Τήν προεδρίαν τῆς Συνόδου δέον νά ἔχῃ ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου κατὰ τήν κρατοῦσαν κανονικὴν τάξιν τῶν Πατριαρχείων καί αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Ὁ πρόεδρος Μακάριος θά παραστῇ ὡς ποιούμενος χρῆσιν τοῦ ἐνδίκου μέσου τοῦ ἐκκληίου.

6) Ἀναμφιβόλως ἡ Μείζων Σύνοδος εἶναι ὑποχρεωμένη νά ἐξετάσῃ τήν περίπτωσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καί νά κρατήσῃ τό κῦρὸς τῆς ὡς ὀργάνου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καθόλου.

7) Κατὰ ταῦτα συμφωνῶ, ὅτι ὁ δικασθεὶς Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος δέν δύναται νά συγκαλέσῃ τήν Μείζονα Σύνοδον ἀλλὰ δύναται νά προσφύγῃ εἰς αὐτήν, διαφωνῶ ὅμως ριζικῶς πρὸς τήν ἄποψιν, ὅτι "Μείζων Σύνοδος" εἶναι A PRIORI ἄκυρος, διότι δέν ὑπάρχει ἄλλον ὄργανον κρίσεως τῆς ὑποθέσεως, ἥτις προεκλήθη ἐκ τῆς μὴ ἐφαρμογῆς τοῦ ΙΒ' κανόνος τῆς Καρθαγένης ἐν Κύπρῳ καί δέν εἶναι δεκτόν, ὅτι ἡμπορεῖ νά ἐφαρμοσθῇ τό ἀπαράδεικτον, ὡς ἐδείχθη ἀνωτέρω, ἄρθρον 14 τοῦ Κανονιστικοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου.

8) Ἡ Μείζων Σύνοδος εἶναι ὑποχρεωμένη νά θεωρήσῃ ὁλόκληρον τό ὕλικόν τό ὁποῖον ἀφορᾷ εἰς τό ἐκκλησιαστικόν πρόβλημα τῆς Κύπρου ἐξ ἐπόψεως κανονικῆς καί νά ἀποφανθῇ ἐπὶ τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως, περί τῆς ὁποίας ὑπάρχει καί ἀπαράδεκτος ἐνέργεια τῶν Ἡγουμένων καί τοῦ Ἐπισκόπου Κωνσταντίας Χρυσοστόμου, οἵτινες ἀπετόλμησαν νά χαρακτηρίσουν ὡς παρασυναγωγήν τήν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Εἶναι δέ εὐλογος ἡ σκέψις ὅτι καί ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τήν ἀπόφασιν τῆς καθαιρέσεως ὡς ἄκυρον εἶναι ὑποχρεωμένος νά δεχθῇ, ὅτι διὰ λόγους τάξεως δέον νά μή τήν παρακάμψῃ ἀλλά νά ἀναμείνῃ μέχρι τῆς κανονικῆς ὑπό ἀρμοδίου ὀργάνου κρίσεως. Μετά πολλῆς δέ τῆς θλίψεως εἶμαι ὑποχρεωμένος νά διαπιστώσω, ὅτι ὁ κατηγορηθεὶς Ἀρχιεπίσκοπος ἀντὶ νά προσφύγῃ ἀμέσως εἰς τήν κρίσιν Μείζονος Συνόδου ἀπὸ τῆς 7ης Μαρτίου 1973 μέχρι σήμερον μετῴληε τήν πολιτικὴν δυνάμεως καί περιεφρόνησε, παρὰ τοὺς Ἱ.Κανόνας τήν Σύνοδον, καίτοι πάντοτε ὁ ἀδίκου-μενος ὀφείλει νά ἐπιδιώκῃ τήν διὰ κανονικῶν μέσων ἄρσιν τῆς κατὰ τήν γνώμην του ἀδίκου ἀποφάσεως.

9) Ἐνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων δέν εἶναι δυνατόν νά γίνῃ δεκτός ὁ ἰσχυρισμός περί δῆθεν ἀντικανονικῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, διότι εἶναι ὄντως ἀντικανονική, καί νά οἰκοδομηθῇ ἐπὶ τοῦ "δῆθεν" θεωρία περί τῆς ἀνάγκης μή ἐπεμβάσεως εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, διότι αἱ αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι πρέπει νά ἐπεμβαίνουν μετ' ἔκκλησιν πρὸς τόν Οἶκ. Πατριάρχην ἢ τόν Ἀλεξανδρείας, ἃν ὁ πρῶτος ἀρνηθῇ, εἰς τὰ ἐσωτερικά ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἀφοῦ μάλιστα πρῶτον καί αὐτό τό ἀπαράδεκτον ἄρθρον 14 σχηματίζει δευτεροβάθμιον Ἐκκλησιαστικόν Δικαστήριον, μέ πλειοψηφίαν ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ὁμόρων Ἐκκλησιῶν, δεύτερον δέ ὑπάρχει σοβαρά διαίρεσις εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου, ἐφ' ὅσον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κατεδικάσθη καί προβαίνει ἐν τούτοις εἰς πολλάς ἐνεργείας, βεβαίως ἀντικανονικάς. Δέν ἔχομεν κανένα ἄλλο μέσον διὰ νά

λύσωμεν τήν βαρείας μορφῆς ἐκκλησιαστικὴν διένεξιν τῆς Κύπρου, ἀφοῦ ὁ μὲν Μακάριος δέν προσέφυγεν ἐγκαίρως εἰς Μείζονα Σύνοδον, οἱ δέ ἀποτελοῦντες τήν πλειοψηφίαν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου δέν προέβησαν εἰς τήν διόρθωσιν τοῦ Καταστατικοῦ, συμφώνως πρὸς τήν ἐπιταγὴν τοῦ ἄρθρου 1 αὐτοῦ, ὥστε νά συγκροτήσουν κανονικόν πρωτοβάθμιον Δικαστήριον ἐκ 10 Ἐπισκόπων ἐκ τῶν ὁμόρων Ἐκκλησιῶν, εἰς οὓς θά προσετίθεντο οἱ ἴδιοι οἱ τρεῖς. Εἶναι ἐνδεικτικόν τῆς πεπλανημένης κρίσεώς των, ὅτι ἐθεώρησαν δυσκολώτερον τό ἔργον τῆς διορθώσεως τοῦ Καταστατικοῦ συμφώνως πρὸς τοὺς Ἱ. Κανόνας, ἀπὸ τήν καθαιρέσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'.

Σ Υ Μ Π Ε Ρ - Σ Μ - Τ -

α) Ἡ Μείζων Σύνοδος, ἀποτελουμένη τό ὀλιγώτερον ἐκ 13 Ἐπισκόπων, εἶναι ἀνώτερον Διοικητικόν ὄργανον, δυνάμενον νά κρίνῃ καί ὡς πρωτοβάθμιον ἢ δευτεροβάθμιον, ἀναλόγως τῶν περιπτώσεων, Ἐκκλησιαστικόν Δικαστήριον.

β) Εἶναι πεπλανημένη ἡ γνώμη ὅτι ἡ Μείζων Σύνοδος δέν εἶναι ἀρμόδιον ὄργανον, διὰ νά λύσῃ τήν κυπριακὴν ἐκκλησιαστικὴν κρίσιν, ἐφ' ὅσον οἱ Ἱ. Κανόνες δέν ἔχουν ἄλλο μέσον πρόσφορον καί διὰ τήν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου.

γ) Καί ἂν ἔτι δέν ὑπῆρχεν ἡ ἐν ἄρθρῳ 14 βούλησις τοῦ νομοθέτου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, περί υπάρξεως δευτεροβαθμίου ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἐκ τῶν ὁμόρων Ἐκκλησιῶν καί πάλιν, ἐκ λόγων ἀνάγκης, θά ἔπρεπε νά συγκληθῇ ἡ Μείζων Σύνοδος ὡς ἀρχαῖος θεσμός ἐν τῷ ὁποίῳ εὐρίσκει τήν ἐφαρμογὴν τῆς ἡ ἀρχαιοτέρα τοῦ 4ου αἱ. ἀρχή περί κλήσεως τῶν ὁμόρων Ἐκκλησιῶν, πρὸς συναντίληψιν ἐκκλησίας τινός. Ἡ Σύνοδος τῆς Κυπρ. Ἐκκλησίας εἶναι ὑποχρεωμένη νά ἀκούσῃ καί νά συζητήσῃ τήν γνώμην καί τήν ἀπόφασιν τῆς Μείζονος Συνόδου¹, διότι μόνον δι' αὐτῆς δύναται νά ἐκδηλωθῇ ἡ συμπαράστασις τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει μία ἀπόφασις περί καθαιρέσεως
1. Ἐννοεῖται κανονικῶς κατὰ τήν ἀνωτέρω γνωμοδότησιν.

τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἡ ὁποία ἢ πρέπει νά ἀρθῇ ἢ πρέπει νά ἀχθῇ εἰς τό στάδιον τῆς τελεσιδικίας, ἀλλά πάντοτε κατὰ τοὺς Ἱ.Κανόνας. Βεβαίως πρέπει νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ τρεῖς Μητροπολῖται, παλαιά μέλη τῆς Ἐθναρχούσης Ἐκκλησίας, βλέποντα ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, παρακάμπτων τόν ὅρκον καί τās ὑποχρεώσεις του, ὡς παλαιοῦ Ἐθνάρχου, συνεργεῖ εἰς τό νά καθορίσῃ ἐνδεχομένως τήν τύχην τοῦ 82% τοῦ πληθυσμοῦ τό 18%, διὰ τῆς ἀναμείξεως τοῦ τέως Ἐθνάρχου Ἀρχιεπισκόπου Μαναρίου, εἶχε ἓνα ἐπί πλέον λόγον νά ζητῇ, χάριν τοῦ λαοῦ καί τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας, τήν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀπό τήν πολιτικήν. Ἡ πολιτική ἐξουσία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου διήρκεισε πέρα τοῦ δέοντος. Ταῦτα γνωρίζουσα ἡ Μείζων Σύνοδος καί μή συζητοῦσα, εἶναι ὑποχρεωμένη νά ἐφαρμόσῃ τοὺς Ἱ.Κανόνας καί νά μή δεχθῇ οἰασδῆποτε σιοπιμότητα.

δ) Ἐν ὅφει τῶν λεχθέντων περί τοῦ IB' κανόνος τῆς Καρθαγένης φαίνεται μοι ἀναπόφευκτον νά ἄρῃ ἀμέσως τήν καθαίρεσιν τοῦ Μαναρίου διὰ λόγους κανονικούς καί ἠθικούς, ἀλλά καί νά θεωρήσῃ τοῦτον ἀμέσως ὡς κατηγορούμενον καί νά καλέσῃ τοῦτον, ἐντός εὐλόγου χρόνου, νά παραιτηθῇ, ὥστε νά μή παραπεμφθῇ εἰς κανονικήν Δίκην. Εὐρισκομένη ἡ Μείζων Σύνοδος πρό τῶν ἀληθειῶν τούτων δύναται νά παρέμβῃ, ὡς εἰρηνοποιός ἀφοῦ διαπιστώσῃ, ὅτι ἐξηντλήθη πᾶν ὅριον ἀνοχῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν περίπτωσιν τοῦ κατηγορουμένου Ἐπισκόπου, ὁ ὁποῖος δύναται νά παραμείνῃ μετὰ τῶν μελῶν τῆς Συνόδου μόνον ὡς ἀληθῆς ἠθικός συμπαράστατης τοῦ λαοῦ, διὰ τήν ἐξασφάλισιν τοῦ ἀναφαιρέτου καί εἰρηνικοῦ δικαιώματος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, δι' αὐτοδιάθεσιν. Διὰ τήν ἐφαρμογήν τῆς ἀνωτέρω προτάσεως, ἐφ' ἧς δέν δύναται νά συζητήσῃ ἡ Μείζων Σύνοδος, εἶμαι ἕτοιμος νά παράσχῃ προφορικάς ἐξηγήσεις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7ῃ Ἰουνίου 1973

Καθηγητῆς Γεράσιμος Ι. Κονιδάρης
ὁμότιμος τῆς Γεν. Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας,
τ. ἐντεταλμένος τοῦ Καν. Δικαίου
καί τῆς Ποιμαντικῆς ἐν τῷ Παν. Ἀθηνῶν
σύμβουλος παρὰ τῷ Π/χρίῳ Ἀλεξανδρείας

ΑΜΑΘΟΥΝΤΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

Δαμάρεως 53

Α Θ Η Ν Α Ι Τ.Τ.506

Αθήναι τῇ 10 Σ/βρίου 1973

Πρός τόν 'Αξιότιμον Καθηγητήν τοῦ 'Εθνικοῦ

Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν κ.ΓΕΡΑΣΙΜΟΝ ΚΟΝΙΔΑΡΗΝ

Ε Ν Τ Α Υ Θ Α

Γνωρίζων καλῶς τήν ἀφοσίωσίν σας εἰς τήν ἀλήθειαν καί τό γεγονός, ὅτι διετελέσατε Καθηγητής τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν, εἰς προσωρινήν διαδοχήν τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ 'Αμίλκᾳ 'Αλιβιζάτου, καί γνωρίζων ὡσαύτως, ὅτι θεωρεῖτε ἐαυτόν δέσμιον ὅρκου, τόν ὁποῖον ἐδώσατε διά τόν ἀγῶνα τῆς ἐνώσεως τῆς μαρτυρικῆς μας Κύπρου μετά τῆς μητρος 'Ελλάδος, τήν 7/3/1953, ἐν τῷ οἴκῳ σας, μετά τῶν λοιπῶν ὀρκισθέντων 'Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου καί Συνταγματάρχου τότε Γεωργίου Γρίβα Διγενῆ, ἀπευθύνω πρὸς ὑμᾶς τήν θερμήν παράκλησιν, ὅπως μοί γνωρίσητε ἐάν ἡ "Μείζων Σύνοδος" ἐγκύρως συνεδρίασεν ἐν Κύπρῳ κατὰ τό πρῶτον δεκαπενθήμερον παρελθόντος μηνός 'Ιουλίου καί κατ'ἀκολουθήαν ἐάν αἱ πράξεις αὐτῆς περί ἄρσεως τῆς καθαιρέσεως τοῦ 'Αρχιεπισκόπου Μακαρίου καί καθαιρέσεως ἐν συνεχείᾳ τῶν τριῶν Μητροπολιτῶν εἶναι ἔγκυρος.

Τό ἐρώτημα τοῦτο εἶναι δι'ἐμέ βαρυσήμαντον, καθόσον ἀφορᾷ εἰς τήν ἰδικήν μου ἐκκλησιαστικήν τοποθέτησιν, ἰδιαίτέρως δέ θά μέ ἐνδιέφερον νά γνωρίσω σχετικᾶς ἀπόψεις σας, τάς ὁποίας ὡς Σύμβουλος ἀπό τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Χριστοφόρου τοῦ 'Αλεξανδρινοῦ θρόνου, συνεβουλεύσατε τήν Α. Μακαριότητα, τόν Πατριάρχην 'Αλεξανδρείας κ.Νικόλαον καί αἱ ὁποῖαι ἐκ πληροφοριῶν, τάς ὁποίας εἴχομεν ἐν Κύπρῳ, δέν ἐλήφθησαν ὑπό τούτου ὑπ'ὄφιν.

Μετ' εὐχαριστιῶν πολλῶν

'Ο 'Αμαθοῦντος Καλλίνικος

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΝΕΑΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

κ.κ. ΜΑΚΑΡΙΟΝ Γ', ΙΕΡΑΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΝ ΚΥΠΡΟΥ

ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου συνελ-
θοῦσα σήμερον τῇ 21ῃ Φεβρουαρίου 1973 ἐν τῇ ἐν Λεμεσῷ Ἱερᾷ Μητρο-
πόλει Κιτίου, ὡς τό Ἀνώτατον Δικαστήριον α' βαθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Κύπρου, κατὰ τά διακελευόμενα διὰ τῶν ἄρθρων 9 (ια'), 10 καί 14
τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἀπεφάσισεν αὐτεπαγγέλ-
τως, ὅπως παραπέμφῃ καί εἰσαγάγῃ καί δῆ διὰ τοῦ παρόντος παραπέμπει
καί εἰσάγει Ὑμᾶς εἰς δίκην ἐνώπιον αὐτῆς διεξαχθησομένην τῇ 20ῃ
Μαρτίου 1973 καί ὥραν 10ην π.μ. ἐν τῇ ἐν Λεμεσῷ Ἱερᾷ Μητροπόλει Κι-
τίου μέ τήν κατηγορίαν ὡς αὕτη ἐντίθεται εἰς τό παρά πόδας Κατηγο-
ρητήριον.-

Κ Α Τ Η Γ Ο Ρ Η Τ Η Ρ Ι Ο Ν

Κατηγορεῖσθε ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐνεργούσης αὐτεπαγγέλ-
τως, ἐπὶ τῷ ὅτι:

Κατά παράβασιν τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῶν παρατιθεμένων ἐν τῷ
συνημμένῳ ᾧδε πίνακι Α' ἐπεδιώξατε δι' ἐκλογῶν - καί δῆ τῶν διε-
ξαχθεισῶν ἐν Κύπρῳ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1959, Φεβρουάριον τοῦ 1968
καί Φεβρουάριον τοῦ 1973 ἀντιστοίχως πρὸς ἐκλογὴν καί ἀνάδειξιν
τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας τῆς Κύπρου - καί τήν 16ην Αὐγούστου
1960 ἀνελάβετε τό κοσμικόν καί πολιτικόν ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς
Δημοκρατίας τῆς Κύπρου καί ἔκτοτε ἀσκεῖτε τοῦτο ἀδιαλείπτως, καίτοι
δέ κληθέντες, ἵνα παραιτηθῇτε τοῦ ἐν λόγῳ ἀξιώματος, δι' ἐγγράφων
τῶν τριῶν Μητροπολιτῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ὑπὸ ἡμερομηνίας
2 Μαρτίου 1972, 27 Μαρτίου 1972, 1 Ἰουνίου 1972, 18 Σεπτεμβρίου
1972, 19 Ὀκτωβρίου 1972, καί 25 Ἰανουαρίου 1973 ἀντιστοίχως, ὡς
ἐπίσης καί διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8
Δεκεμβρίου 1972 (πιστόν ἀντίγραφον τῶν ὁποίων ἐγγράφων συνάπτεται
ᾧδε ἐν πίναξι Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ καί Η ἀντιστοίχως), Ὑμεῖς ἀντετά-

ξατε καί ἀντιτάσσετε ἐπίμονον ἄρνησιν νά συμμορφωθῆτε πρός τās ἐν λόγῳ εἰσηγήσεις καί ἀπόφασιν, ὡς τοῦτο διαπιστοῦται ἔργῳ ἀλλά καί λόγῳ καί δῆ διὰ τῶν ἀπαντητικῶν Ὑμῶν ἐπιστολῶν ὑπό ἡμερομηνίας 19 Μαρτίου 1972, 10 Ἰουνίου 1972, 18 Ὀκτωβρίου 1972, 30 Ὀκτωβρίου 1972, καί 18 Δεκεμβρίου 1972 ἀντιστοίχως (πιστά ἀντίγραφα τῶν ὁποίων ἐπισυνάπτονται ὧδε ἐν πίναξι 1, 2, 3, 4, καί 5 ἀντιστοίχως).

Ἐν τῇ ἐν Λεμεσῷ

Ἱερᾷ Μητροπόλει Κιτίου

τῇ 21ῃ Φεβρουαρίου 1973

ΣΗΜ. Ἐπισυνάπτεται Κλητήριον Θέσπισμα.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΝΕΑΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ
κ.κ. ΜΑΚΑΡΙΟΝ, ΙΕΡΑΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΝ ΚΥΠΡΟΥ

ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ

Κ Λ Η Τ Η Ρ Ι Ο Ν Θ Ε Σ Π Ι Σ Μ Α

Καλεῖσθε διὰ τοῦ παρόντος, ἵνα ἐμφανισθῆτε ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, συνερχομένης ἐν τῇ ἐν Λεμεσῷ Ἱερᾷ Μητροπόλει Κιτίου τῇ 4ῃ Ἀπριλίου 1973 καὶ ὥραν 10ην π.μ., ὡς τοῦ Ἀνωτάτου Πρωτοβαθμίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, συνωδὰ ταῖς οἰκείαις διατάξεσι τοῦ Καταστατικοῦ (ἄρθρα 9 (ια'), 10 καὶ 14) δι' ἀκρόασιν τῆς καθ' Ὑμῶν κατηγορίας, ὡς αὕτη διατυποῦται ἐν τῷ προδιαληφθέντι Κατηγορητηρίῳ. Καλεῖται ἐπίσης ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης, ὅπως ὑποβάλῃ ἡμῖν ἔγγραφον ἀπολογία ἐῖς τὴν ἐν λόγῳ κατηγορίαν ἐντός εἴκοσι μιᾶς ἡμερῶν, ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τοῦ παρόντος.

Ἐάν ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης ἐπιθυμῇ, ἵνα καλέσῃ μάρτυρας, ὅπως δώσωσι μαρτυρίας ἢ προσαγάγωσιν ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, δέον ὅπως προβῇ εἰς τὰς ἀναγκαῖας διευθετήσεις, ἵνα ἐξασφαλισθῇ ἡ προσέλευσις τῶν μαρτύρων τούτων ἢ ἡ προσαγωγή τῶν ἐν λόγῳ ἀποδεικτικῶν στοιχείων.

Ἐάν παραλείψῃτε νὰ ἐμφανισθῆτε ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἰς τὸν προαναφερθέντα τόπον καὶ χρόνον, ἡ Ἱερά Σύνοδος θέλει χωρήσει εἰς τὴν διάγνωσιν καὶ κρίσιν τῆς ὑποθέσεως ἐρήμην Ὑμῶν.

Πάντα τὰ ἔγγραφα καὶ πᾶσαι αἱ σχετικαὶ εἰδοποιήσεις δέον ὅπως ἀπευθύνωνται πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου διὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κιτίου, εἰς Λεμεσό.

Ἐν τῇ ἐν Λεμεσῷ
Ἱερᾷ Μητροπόλει Κιτίου
τῇ 21ῃ Φεβρουαρίου 1973

Ἀποστολικοὶ Κανόνες:

"Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, κοσμικᾶς φροντίδας μὴ ἀναλαμβάνετω· εἰ δέ μὴ καθαιρεῖσθω". (Ἀποστ.Καν.στ')

"Εἴπομεν, ὅτι οὐ χρή ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαλεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρεαῖς. Ἡ πειθέσθω οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν ἢ καθαιρεῖσθω. Οὐδεὶς γάρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, κατὰ τὴν Κυριακὴν παρακέλευσιν". (Ἀποστ. Καν.πα')

"Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, στρατεία σχολάζων καὶ βουλόμενος ἀμφοτέρα κατέχειν, Ρωμαϊκὴν ἀρχὴν, καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν, καθαιρεῖσθω. Τὰ γάρ Καίσαρος, Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ". (Ἀποστ.Καν.πγ')

Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου:

Κανὼν Γ'.

"Ἦλθον εἰς τὴν Ἀγίαν Σύνοδον, ὅτι τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατειλεγμένων τινές, δι' αἰσχροκέρδειαν, ἀλλοτρίων κτημάτων γίνονται μισθωταί, καὶ πράγματα κοσμικὰ ἐργολαβοῦσι, τῆς μὲν τοῦ Θεοῦ λειτουργίας καταρραθυμοῦντες, τοὺς δέ τῶν κοσμικῶν ὑποτρέχοντες οἴκους, καὶ οὐσιῶν χειρισμοὺς ἀναδεχόμενοι διὰ φιλαργυρίαν. Ὡρίσε τοίνυν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, μηδένα τοῦ λοιποῦ, μὴ ἐπίσκοπον, μὴ κληρικόν, μὴ μονάζοντα, ἢ μισθοῦσθαι κτήματα, ἢ πραγμάτων ἐπεισάγειν ἑαυτὸν κοσμικαῖς διοικήσεσι· πλήν εἰ μήπου ἐκ νόμων καλεῖτο εἰς ἀφηλίκων ἀπαραίτητον ἐπιτροπὴν· ἢ ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρέφοι φροντίζειν πραγμάτων, ἢ ὀρφανῶν ἢ χερῶν ἀπρονοήτων, καὶ τῶν προσώπων τῶν μάλιστα τῆς ἐκκλησιαστικῆς δεομένων βοηθείας, διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Εἰ δέ τις παραβαίνων τὰ ὠρισμένα τοῦ λοιποῦ ἐπιχειρήσῃ, ὁ τοιοῦτος ἐκκλησιαστικοῖς ὑποκεισθῶ ἐπιτιμίοις".

Κανὼν Ζ'.

"Τοὺς ἅπαξ ἐν κλήρῳ τεταγμένους, ἢ καὶ μοναστάς, ὥρισamen μήτε ἐπὶ στρατείαν, μήτε ἐπὶ ἀξίαν κοσμικὴν ἔρχεσθαι· ἢ τοῦτο

τολμῶντας, καί μή μεταμελουμένους, ὥστε ἐπιστρέφαι ἐπὶ τοῦτο, ὃ διὰ Θεόν πρότερον εἶλοντο, ἀναθεματίζεσθαι".

ΑΒ' ἐν Κων/πόλει Συνόδου:

Κανὼν Ια'

" Τοὺς πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, κοσμικὰς ἀρχάς, ἢ φροντίδας ἀναδεχομένους, ἢ τὰς ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ἀρχόντων λεγομένας κουρατωρείας, οἱ θεῖοι καί ἱεροὶ κανόνες καθαιρέσει καθυποβάλλουσι. Τοῦτο οὖν καί ἡμεῖς ἐπικυροῦντες, καί περὶ τῶν λοιπῶν, τῶν ἐν τῇ κλήρῳ κατειλεγμένων διοριζόμεθα· ὥς εἰ τις αὐτῶν κοσμικὰς ἀρχάς μεταχειρίζοιτο, ἢ τὰς ἐν τοῖς τῶν ἀρχόντων οἴκοις, ἢ προαστείοις λεγομένας κουρατωρείας ἀναδέχοιτο, τοῦτον τοῦ οἰκείου κλήρου ἐκδιώκεσθαι· οὐδεὶς γάρ δύναται, κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν αὐτόλεκτον καί ἀψευδέστατην φωνήν, δυσὶ κυρίοις δουλεύειν".

Καρθαγένης:

Κανὼν Ιη'

" Ὅμοίως ἤρεσεν, ἵνα ἐπίσκοποι, καί πρεσβύτεροι, καί διάκονοι, ἐκλήπτορες μὴ γίνωνται, ἢ προκουράτορες, μηδὲ ἔκ τινος αἰσχροῦ ἢ ἀτίμου πράγματος τροφήν πορίζωνται· ὀφείλουσι γάρ ἀποβλέψαι εἰς τὸ γεγραμμένον· οὐδεὶς στρατευόμενος τῷ Θεῷ, ἐμπλέκει ἑαυτὸν πράγμασι κοσμικοῖς...".

Γνωμοδότησις τοῦ Καθηγητοῦ κ.Γερ. Κονιδάρη
ἐνώπιον τῆς Κεντρ. Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου
Συμβουλίου Ἑκκλησιῶν, συνελευσέως εἰς Νιγηρίαν

Enougou, janvier 1965

Aux membres du Comité central et à l'usage de la presse

Exposé rédigé par le prof. G. Konidaris (Athènes), membre du Comité central du Conseil oecuménique des Eglises, à la suite de la discussion du 20 janvier 1965 et des éclaircissements qu'il a donné au cours de la séance sur la

QUESTION DE LA POSITION DE L'ARCHEVEQUE MAKARIOS COMME CHEF DE L'EGLISE NATIONALE ET CHEF DE LA POLITIQUE DE CHYPRE.

(Court résumé destiné à supprimer les malentendus et les fausses interprétations de la presse occidentale)

Depuis l' époque où l'archevêque Makarios, comme chef de l'Eglise indépendante - décrétée depuis 431 après J.C. par le troisième Concile oecuménique a été élu président de la nouvelle démocratie de Chypre (1959), on demande en Occident et en Amérique comment il est possible qu'un évêque, un dirigeant d'Eglise, puisse ajouter à cet état un pouvoir politique et fonctionner comme homme d'Etat et chef d'Etat.

Cette situation est pourtant parfaitement compréhensible pour un historien de l'Eglise et pour tout vrai connaisseur de l'Orient, de sorte que le soussigné se sent le devoir d'expliquer cette situation:

a. Dans les territoires d'Orient occupés par les Turcs (Salonique et Jannina, 1430; Constantinople, 1453), les évêques ont été revêtus de certains privilèges par les sultans de l'Empire ottoman.

b. Par ces privilèges inscrits dans les Ordonnances turques, les chefs d'Eglises étaient élevés au rang de chef de la nation (ethnarque) et reconnus comme tels à vie par l'Empire ottoman.

Quant au patriarche oecuménique, il était reconnu comme le chef national des "Romains", c'est-à-dire des habitants de l'ancien empire byzantin (Grecs, Slaves, etc.)

c. Cette coutume n'a jamais été considérée comme une nouveauté par les Turcs, elle était plutôt un héritage de leurs prédécesseurs, les Arabes (l'Aman, droit fondé sur le Coran). Lorsqu'en 637 le Sultan Homar s'empara de Jérusalem, il revêtit le patriarche de Jérusalem de privilèges.

C'est ainsi qu'une tradition s'est établie en Orient, qui avait pour signification de permettre au chef de l'Eglise d'être reconnu comme protecteur des droits humains des sujets chrétiens par les Arabes ou par l'Empire ottoman.

d. Chypre est tombée aux mains des Turcs en 1571, mais l'archevêque de Chypre n'a reçu que plus tard les attributs de chef national. C'est environ il y a 300 ans qu'il a été reconnu comme ethnarque par le sultan. C'est l'évolution de Chypre qui est déterminée de la même manière que celle de Constantinople (1453 - 1923). Depuis 300 ans, la dignité d'archevêque de Chypre est inséparable des devoirs d'un ethnarque.

e. Pendant l'occupation britannique de l'île, cette tradition s'est poursuivie. Il nous faut noter ici que l'archevêque est élu par le peuple et par le Synode de Chypre. Ainsi, Makarios est le dernier des ethnarques, et l'un de ses prédécesseurs, Cyprien, fut pendu par les Turcs en 1821 pour empêcher les sujets de Chypre de prendre part à la révolution grecque.

f. A la suite de la domination étrangère et de la tradition décrite ci-dessus, toute activité politique fut interdite aux Cypriotes et c'est donc tout naturel qu'il ne soit apparu aucun chef politique. Le seul homme qui avait une valeur représentative de la nation était donc toujours l'archevêque. L'archevêque Makarios était et reste la seule personnalité nationale qui ait possédé et possède la confiance du peuple. Le chef de l'opposition qui a participé aux élections du premier président (il avait obtenu 30% des voix) est mort (J. Kleridès). De même le général Grivas n'est reconnu que comme chef militaire.

g. Il était ainsi inévitable que l'archevêque Makarios soit élu par le peuple (70% des suffrages). L'état de nécessité et la tradition ont conduit ensemble à faire d'un archevêque et d'un chef national le chef d'un nouvel Etat.

h. Il va sans dire pour un théologien et pour un homme d'Eglise que cet état de nécessité doit disparaître aussi vite que possible de la scène de l'histoire et la vie politique, car le canon ecclésiastique interdit au clergé toute activité politique. Mais un chef d'Eglise ne doit pas refuser aux croyants de son Eglise de protéger leurs droits humains, aussi longtemps qu'un pouvoir politique ne peut pas se substituer à lui. On ne peut enlever actuellement au peuple de Chypre son chef.

i. La seule possibilité pour que l'archevêque Makarios disparaisse de la scène politique de Chypre, c'est que les Nations unies, se fondant sur les articles I et 2 de la Constitution et sur la résolution n° 545 (VI) de l'Assemblée générale, accordent au peuple de Chypre dans son ensemble (car l'intégrité de Chypre est une réalité historique et actuelle) le droit de se déterminer eux-mêmes, par un vote immédiat sous le contrôle des autorités des Nations unies. Par une votation populaire, la majorité des habitants déterminera l'avenir de l'île et résoudra définitivement le problème de Chypre (Cf. Décision du COE d'Evanston 1954). On mettra fin ainsi à l'état de nécessité et à tradition qui contraignent l'archevêque Makarios à demeurer en même temps le chef de la nation et le chef de l'Etat. Il se limitera dès lors à ses responsabilités archiépiscopales.

Enougou, 20 janvier 1965

D. Gerassimos I. Konidaris

(L'auteur de cet exposé est professeur ordinaire d'histoire générale de l'Eglise et de l'Eglise de Grèce à l'université d'Athènes, membre du Comité central et de la Commission de Foi et Constitution (Eglise de Grèce), secrétaire général de la Commission grecque pour les affaires internationales du Saint Synode de Grèce (président : prof. Alivisatos), président de la société grecque pour les Nations unies (Athènes).

